

Mars 2015

Íslensk ferðapjónusta

Umsjón:

Greining Íslandsbanka, greining@islandsbanki.is

Ásta Björk Sigurðardóttir 440 4636, Elvar Orri Hreinsson 440 4747,
Hrafnhildur Garðarsdóttir 440 3332, Ingólfur Bender 440 4635,
Jóhanna Katrín Pálsdóttir 440 4609, Kristín Hrönn Guðmundsdóttir 440 4780,
Óðinn Valdimarsson 440 4403 og Sváfnir Gíslason 440 4257

Útgáfudagur: 4. mars 2015

Ábyrgðarmaður:

Ingólfur Bender, forstöðumaður Greiningar Íslandsbanka 440 4635

Verðbréfamiðlun:

Hópnúmer 440 4499, vbm@islandsbanki.is

Gjaldeyrismiðlun:

Hópnúmer 440 4490, fxm@islandsbanki.is

Formáli

Ferðapjónustan hefur enn eitt árið sannað mikilvægi sitt fyrir efnahagslíf íslensku þjóðarinnar. Annað árið í röð er ferðapjónustan stærsta útflutningsgreinin og spáir Greining Íslandsbanka því að greinin muni skera sig enn frekar úr varðandi öflun gjald-eyristekna í ár.

Fjöldi ferðamanna til landsins hefur aldrei verið meiri en það eru ekki nema örfá ár síðan spár aðila í greininni gerðu ráð fyrir að fjöldinn færi í eina milljón árið 2020. Ef fram heldur sem horfir gæti fjöldi ferðamanna árið 2020 jafnvel orðið tvöfalt eða þrefalt meiri en þessar spár gerðu ráð fyrir.

Þessi mikla fjölgun ferðamanna hefur kallað á aukna þörf fyrir gistirými og hefur aukning hótélherbergja á síðastliðnum árum verið með mesta móti. Að sama skapi hefur bílaleigum og bílaleigubílum fjölgað jafnt og þétt ásamt því að aukning hefur orðið á ýmiss konar afþreyingartengdri þjónustu fyrir ferðamenn en þessi þáttur ferðapjónustu er að sækja í sig veðrið og óhætt að gera ráð fyrir að sú þróun haldi áfram á næstu árum.

Vöxtur ferðapjónustunnar hefur haft jákvæð áhrif á aðrar atvinnugreinar eins og til dæmis byggingariðnaðinn og verslun

og þjónustu. Þá hefur þessi hraði vöxtur leitt til aukinnar umræðu um öryggis- og gæðamál ásamt gjalddöku á ferðamannastöðum.

Í þessari skýrslu er leitast við að gefa góða innsýn í stöðu ferðapjónustunnar á Íslandi, efnahagsleg áhrif, hótélgeirann, bílaleigu-markaðinn og afþreyingartengda þjónustu.

Tiltölulega auðvelt reyndist að nálgast gögn um hótél og bílaleigur en öðru máli gegndi um afþreyingartengda þjónustu. Til þess að öðlast betri innsýn í þann mikilvæga og vaxandi markað gerði Íslandsbanki, í samstarfi við MMR, könnun á meðal aðila í ferðapjónustu. Spurningalisti var sendur á um 700 fyrirtæki og svarhlutfall var yfir 40%. Niðurstöður voru forvitnilegar og er gerð grein fyrir þeim í þessari skýrslu.

Það er von okkar að skýrslan sé gagnleg og góð viðbót við umfjöllun um ferðapjónustu á Íslandi og nái markmiði sínu; að gera lesendur fróðari um þessa mikilvægu og ört vaxandi atvinnugrein þjóðarinnar. Greinin stendur frammi fyrir fjölmörgum áskorunum en það er bjart framundan og miklir möguleikar fyrir Ísland að gera sem mest úr þeim tækifærum sem felast í ferðapjónustunni.

Kristín Hrönn Guðmundsdóttir

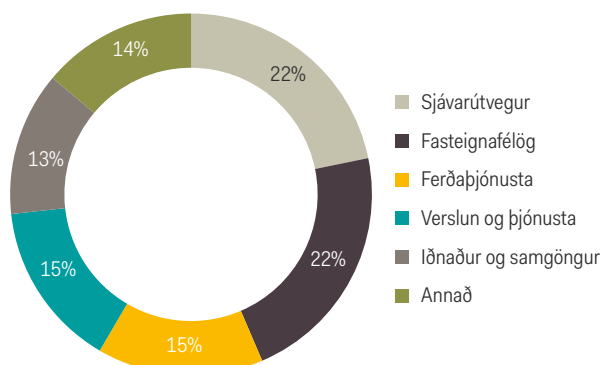
Forstöðumaður verslunar og þjónustu á fyrirtækjasviði

Íslandsbanki og ferðapjónusta

Íslandsbanki býður einstaklingum, heimilum, fyrirtækjum og atvinnufjárfestum alhliða fjármálapjónustu. Á fyrirtækjasviði Íslandsbanka hafa um árabíl starfað sérstök teymi með sérhæfingu í sjávarútvegi, orku og sveitarfélögum. Sérstakt ferðapjónustuteymi er nú einnig starfandi innan fyrirtækjasviðs ásamt ferðapjónusturáði sem samanstendur af fjölbreyttum hópi úr ýmsum deildum bankans.

Á undanförunum árum hafa mörg af stærstu og öflugustu ferðapjónustufyrirtækjum á Íslandi verið á meðal viðskiptavina Íslandsbanka. Í árslok 2014 voru lán til fyrirtækja í ferðapjónustu um 15% af lánasafni bankans til fyrirtækja. Fyrirtæki í ferðapjónustu sem eru í viðskiptum við bankann eru yfir 500 talsins. Það er því ljóst að ferðapjónusta sem atvinnugrein er bankanum afar mikilvæg.

Mynd 1. Skipting lánasafns Íslandsbanka til fyrirtækja eftir atvinnugreinum 2014

Efnisyfirlit

Samantekt	6
Ferðapjónustan í þjóðhagslegu samhengi	8
Enn eitt metár í fjölda ferðamanna	8
Árstíðasveiflur í komu ferðamanna	10
Bretar og Bandaríkjamenn fjölmennastir	11
Gjaldeyrstekjur vegna erlendra ferðamanna	12
Störf í ferðapjónustu stór hluti af heildarfjölgun starfa undanfarið	15
Hótel	17
Hótel á höfuðborgarsvæðinu	19
Bílaleigur	24
Árin 2010 - 2014	24
Tekjumynstur	25
Bílaleiguflotinn	25
Bílakaup- og sala	29
Fyrirtæki í ferðapjónustu	32
Töluvert um nýliðun	32
Mest um lítil og örfyrirtæki	33
Nokkuð um lítil fyrirtæki með góða veltu	33
Landsvæðaskipting	34
Eiginfjárstaða að lagast	35
Áhrif erlendra ferðamanna og árstíðasveifla	35
Gæða- og öryggismál	36
Horft fram á veginn	38
Heimildir	43
Myndir	44
Töflur	45

Samantekt

Sá mikli vöxtur sem verið hefur í ferðapjónustunni síðustu ár skýrir stóran hluta af þeim hagvexti sem mælst hefur hér á landi síðan hagkerfið byrjaði að taka við sér árið 2010. Áætla Greining Íslandsbanka að a.m.k. þriðjung hagvaxtarins frá árinu 2010 megi rekja til ferðapjónustunnar. Ferðapjónustan hefur þannig átt stóran þátt í því endurreisnarstarfi sem átt hefur sér stað á undanföllum árum.

Sú atvinnusköpun sem fylgt hefur vextinum í ferðapjónustunni hefur átt ríkan þátt í því að ná niður atvinnuleysi hér á landi. Í heild hefur störfum í hagkerfinu fjölgað um 10.300 á tímabilinu og eru 4.600 þeirra sem sinna þessum störfum starfandi í flutningum með flugi, á ferðaskrifstofum og í rekstri gisti- og veitingastaða. Það má því rekja um 45% af fjölgun starfandi á tímabilinu til ferðapjónustunnar. Eru þá ótaldar tengdar greinar og hlutfallið því eflaust vanmetið.

Ferðapjónustan hefur á undanföllum árum vaxið upp í að vera einn af hornsteinum gjaldeyrisöflunar þjóðarbúsins. Greining Íslandsbanka áætlar að ferðapjónustan muni afla 342 ma.kr. í gjaldeyristekjum á árinu 2015 eða sem nemur 28,9% af áætluðum gjaldeyristekjum af útflutningi vöru og þjónustu á árinu. Til samanburðar var þessi hlutdeild 23,8% árið 2012 og 19,8% árið 2009.

Greining Íslandsbanka spáir því að fjöldi ferðamanna sem kemur hingað til lands um Leifsstöð á árinu 2015 verði um 1.191 þúsund, sem er aukning um tæplega 23% á milli ára. Má áætla að heildarfjöldi ferðamanna verði um 1.350 þúsund á árinu eða rúmlega fjórfaldur fólksfjöldi landsins. Fátítt er að hlutfall ferðamanna í sam- anburði við íbúafjölda sé svo hátt meðal ríkja heims.

Mikil árstíðasveifla hefur einkennt komu ferðamanna til landsins þó að nokkuð hafi dregið úr henni á síðustu árum og hefur hlutdeild ferðamanna sem ferðast hingað í júní, júlí og ágúst verið um 47% af heildarfjöldanum að meðaltali síðastliðinn áratug. Hlutdeildin á árinu 2014 var 42%. Greining Íslandsbanka áætlar að árstíðasveiflan verði enn minni á árinu 2015.

Meðaleyðsla erlendra ferðamanna á hverja gistinótt á veturna er um 18,7 þúsund krónur, en um 12,1 þúsund krónur á sumrin. Þegar horft er á einstaka þjóðir eyða Norðmenn mestu á hverja gistinótt, eða um 29 þúsund krónum á sumrin og um 37 þúsund krónum á veturna.

Greining Íslandsbanka spáir því að gistinætur á heilsárshótelum hér á landi verði um 2,7 milljónir á árinu 2015 samanborið við 2,3 milljónir árið áður. Kemur aukningin í gistinóttum í kjölfar umtals- verðs vaxtar á síðustu árum.

Frá árinu 2010 hefur nýtingarhlutfall hótélherbergja hækkað úr 47% í 67% á Íslandi. Nýtingarhlutfallið hefur aukist um 29 pró- sentustig á höfuðborgarsvæðinu frá árinu 2010 en um 12 pró- sentustig á landsbyggðinni yfir sama tímabil.

Nýtingarhlutfall á höfuðborgarsvæðinu var um 84% á árinu 2014. Þrátt fyrir að áætlanir um 700 ný hótélherbergi á höfuðborgar- svæðinu gangi eftir er útlit fyrir að nýtingarhlutfall verði áfram í sögulegu hámarki á árinu 2015.

Samanburður á nýtingu og verði hótélherbergja í Reykjavík og í helstu ferðamannaborgum Evrópu sýnir að nýting er töluvert yfir meðallagi en verð undir meðallagi. Í Reykjavík hefur nýtingarhlutfall aukist þrátt fyrir verðhækkanir.

Talsverð uppbygging er framundan í hótelum á höfuðborgar- svæðinu. Er útlit fyrir að fjöldi hótélherbergja á svæðinu verði um 4.500 á árinu 2016 sem er 33% aukning frá núverandi stöðu.

Fjöldi starfsleyfa til reksturs bílaleiga hefur þrefaldast frá árinu 2003, úr 51 í 151 árið 2014. Helst það í hendur við fjölgun ferða- manna sem er einnig þreföld á sama tímabili.

Fjöldi bílaleigubíla yfir háannatímamann var 12.179 árið 2014 miðað við 4.756 árið 2006. Árið 2015 er spáð að þeir verði um 14.000 talsins.

9.170 bílar, eða um 75% af öllum bílaleiguflotanum, eru í eigu 10 stærstu aðilanna á markaðnum sem hver um sig er með að minnsta kosti 200 bíla. Því eru um 3.000 bílar í eigu fjölmargra minni aðila, sem hver um sig er með undir 200 bíla en flestir með fáa tugi og allt niður í örfáa bíla.

Við aldursgreiningu á bílaleiguflotanum sést að hann er tiltölulega nýlegur, en 36% af bílaleigubílum voru nýir bílar í útleigu á árinu 2014. Þá eru 86% af flotanum 5 ára bílar eða yngri. Til saman- burðar voru aðeins 13% af heildarbílaflota landsmanna 5 ára bílar eða yngri árið 2013.

Bílaleiguflotinn samanstendur af fjölda tegunda bíla, en þó eru ákveðnar tegundir sem mynda stærstan hluta hans. Það eru að- eins 4 tegundir sem mynda 50% flotans og 82% flotans saman- standa af 9 tegundum og er hver þeirra yfir 500 bílar.

Bílaleiguflotinn er sífellt að verða umhverfishæfari að því leyti að hann endurnýjast nokkuð hratt og nýir bílar verða með hverju árinu eyðslugrenni og með lægri útblástursgildi. Flotinn saman- stendur hinsvegar enn sem komið er af bílum sem ganga fyrir hefðbundnum afgjöfum, en 99,9% flotans eru með hefðbundnar bensín- eða dísilvélar. Aðeins örfáir bílar ganga fyrir öðrum orku- gjöfum eins og rafmagni, metani eða vetni.

Ekki er fyrirjáanlegt að mikil útskipti verði í flotanum frá bensín eða dísil sem orkugjöfum, því aðra orkugjafa skortir í fyrsta lagi út- breiðslu og auk þess skortir „hagræna“ hvata til að kaupa slíka bíla fram yfir hefðbundna bíla.

Sala á nýjum bílum féll árið 2009 frá því sem hafði verið mörg ár þar á undan, og hlutfall bílaleigubíla af heildarsölunni jókst. Það hefur haldist þannig síðan og að meðaltali frá 2009-2014 hafa bílaleigu- bílar staðið undir 42% af sölu nýrra bíla.

Á síðasta ári er áætlað að bílaleiguflokkinn hafi verið keyrður samtals 305.000.000 km, sem er 230.000 sinnum í kringum Ísland, 7.600 sinnum umhverfis jörðina og 400 sinnum fram og til baka til tunglsins.

Um 40% aðila í ferðapjónustu hafa starfað í 5 ár eða skemur samkvæmt könnun sem MMR gerði fyrir Íslandsbanka í upphafi þessa árs. Jafnframt sýndu niðurstöður að um 97% af fyrirtækjum í ferðapjónustu væru með starfsmannafjölda innan við 50 og teljast því til lítilla fyrirtækja og örfyrirtækja samkvæmt skilgreiningu Evrópusambandsins. Það endurspeglar einnig í veltu en meirihluti fyrirtækjanna, eða um 66%, veltu undir 100 m.kr. á árinu 2014.

Könnunin leiddi í ljós að hlutdeild aðila með neikvætt eigið fé hefur farið úr 24% í 11% frá árinu 2011 til ársins 2014. Flestir voru með eigið fé á bilinu 0-30% á árinu 2014. Aðilum með 100% eigið fé hefur einnig fjölgað. Heilt yfir hefur eiginfjárstaða aðila í ferðapjónustu batnað á undanförunum árum.

Samkvæmt könnun MMR kemur í ljós að meirihluti aðila í greininni telja að gæðamálum í ferðapjónustu sé frekar eða mjög vel háttað. Þegar horft er til öryggismála er niðurstaðan nokkuð svipuð. Engu að síður hefur mikill meirihluti fyrirtækjanna í greininni ekki hlotið gæða- og/eða öryggisvottun.

Niðurstöður sýna að aðilar í greininni eru frekar andvígir náttúrupassa. Um 58% eru andvígir náttúrupassanum en um 28% eru fylgjandi. Um 14% aðila eru hlutlausir.

Samkvæmt könnun MMR telur 61% aðila í ferðapjónustu að þeir muni fjárfesta fyrir undir 10 m.kr. á árinu 2015. Telja 87% að fjárfestingar þeirra verði undir 50 m.kr. Þetta endurspeglar að flest fyrirtæki í greininni eru lítil eða örfyrirtæki. Langflestir sem velta undir 50 m.kr. telja sig ætla að fjárfesta fyrir minna en 10 m.kr. Færri telja sig ekki þurfa að fjárfesta neitt á árinu 2015 en á árinu 2014.

Flestir ferðapjónustuaðilar sem eru með veltu undir 10 m.kr. áætla að veltuaukning verði 30% eða meiri á árinu 2015, eða tæp 49%. Næstflestir, eða tæp 21%, áætla að veltuaukning standi í stað eða verði neikvæð. Félögin skiptast því í tvær fylkingar hvað þetta varðar þar sem ýmist ríkir mikil eða talsverð bjartsýni eða umtalsverð svartsýni. Meiri stöðugleiki ríkir hjá félögum sem velta 300 m.kr. eða meira. Þar spá rúm 64% veltuaukningu á bilinu 10-29,9% á árinu 2015.

Lykilatriði

- Greining Íslandsbanka spáir því að heildarfjöldi ferðamanna sem koma hingað til lands á árinu 2015 verði um 1.350 þúsund sem er aukning um 23% á milli ára.
- Greining Íslandsbanka áætla að ferðapjónustan hafi staðið undir a.m.k. þriðjungi hagvaxtarins hér á landi síðan uppsveiflan hófst í efnahagslífinu 2010.
- Það má rekja um 45% af fjölgun starfandi hér á landi frá árinu 2010 til vaxtar í ferðapjónustugreinum. Hlutfallið er vanmetið þar sem að ekki er tekið tillit til tengdra greina.
- Greining Íslandsbanka áætla að gjaldeyriskjör ferðapjónustunnar verði um 342 ma.kr. á árinu 2015 sem er um 28,9% af heildargjalddeyriskjör af útflutningi vöru og þjónustu á árinu.
- Meðaleyðsla erlendra ferðamanna á hverja gistinótt á veturna er um 18,7 þúsund krónur, en um 12,1 þúsund krónur á sumrin og eyða Norðmenn mest á hverja gistinótt.
- Nýtingarhlutfall hótela á öllu landinu var 67% og var nýtingin á höfuðborgarsvæðinu 84% á árinu 2014. Útlit er fyrir að nýtingarhlutfall verði áfram í sögulegu hámarki á árinu 2015 þrátt fyrir talsverðar fjárfestingar í hótélum.
- Nýting hótélherbergja í Reykjavík er yfir meðallagi í alþjóðlegum samanburði en verð undir meðallagi.
- Fjöldi starfsleyfa til reksturs bílaleiga hefur þrefaldast frá 2003, úr 51 í 151 árið 2014. Er þetta í samræmi við fjölgun ferðamanna á tímabilinu.
- 9.170 bílar, eða um 75% af öllum bílaleiguflokkum, eru í eigu 10 stærstu aðilanna á markaðnum sem hver um sig er með að minnsta kosti 200 bíla.
- Frá 2009-2014 hafa bílaleigubílar að meðaltali staðið undir 42% af sölu nýrra bíla.
- 97% af fyrirtækjum í ferðapjónustu eru með starfsmannafjölda innan við 50 og teljast því til lítilla fyrirtækja og örfyrirtækja.
- Hlutdeild aðila í ferðapjónustu með neikvætt eigið fé hefur farið úr 24% í 11% frá árinu 2011 til 2014. Hefur eiginfjárstaða í greininni því lagast talsvert á undanförunum árum.
- Á árinu 2015 munu fjárfestingar aðila í ferðapjónustu helst liggja í fasteignum, farartækjum og í kynningar- og markaðsstarfi.

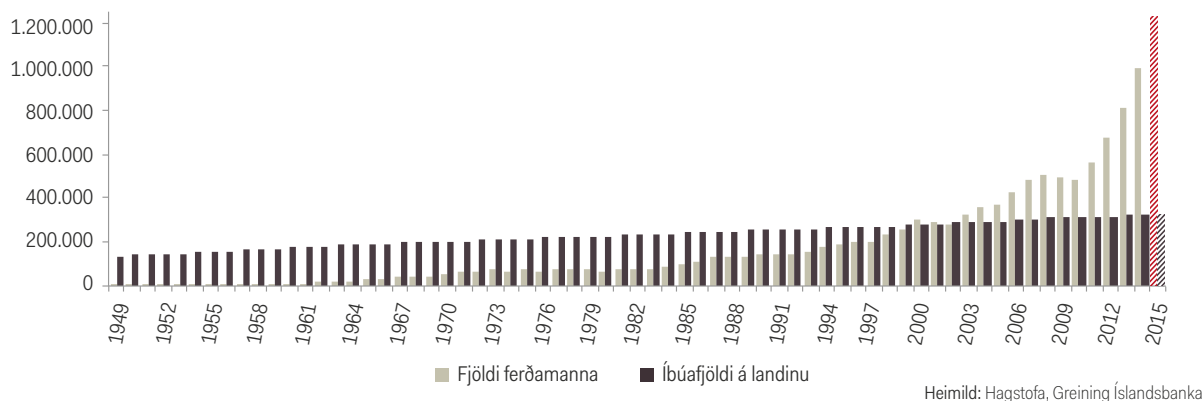
Ferðapjónustan í þjóðhagslegu samhengi

Engum dylst að ferðapjónustan hefur verið í miklum vexti hér á landi undanfarin ár, enda hefur vöxtur hennar sett mark sitt á allt samfélagið. Er umfang greinarinnar afar sýnilegt þar sem fjöldi ferðamanna í hlutfalli við fjölda íbúa landsins er með því hæsta sem gerist í heiminum. Hefur ferðapjónustan á stuttum tíma vaxið upp í að vera ein af lykilvinnugreinum þjóðarinnar og sú stærsta í gjaldeyrissköpun þjóðarbúsins. Greinin hefur átt stóran hlut í efnahagsbata síðustu ára og meðal annars skapað umtalsverðan hluta af þeim störfum sem myndast hafa á tímabilinu og þannig lagt ríkulega af mörkum við að ná niður því mikla atvinnuleysi sem skapaðist hér eftir efnahagssamdráttinn undir lok síðasta áratugar. Ferðapjónustan er mjög samofin öðrum greinum hagkerfisins.

Enn eitt metár í fjölda ferðamanna

Sá hluti ferðapjónustunnar sem hefur vaxið hvað hraðast á undanförnum árum er þjónusta við erlenda ferðamenn, sem hefur fjölgað til muna á skömmum tíma. Árið 2014 var langstærsta ferðamannaár í sögu landsins, en þá fóru um 969 þúsund erlendingar ferðamenn frá landinu um Keflavíkurflugvöll. Fjölgunin frá árinu 2013 nemur rúmlega 188 þúsundum, eða 24,1%. Aldrei áður hefur ferðamönnum fjölgað eins mikið á milli ára hér á landi og í fyrra. Var vöxturinn talsvert umfram það sem almennt mældist í ferðamennsku í heiminum, en hún jókst um 4,7% á árinu samkvæmt World Tourism Organization (UNWTO).

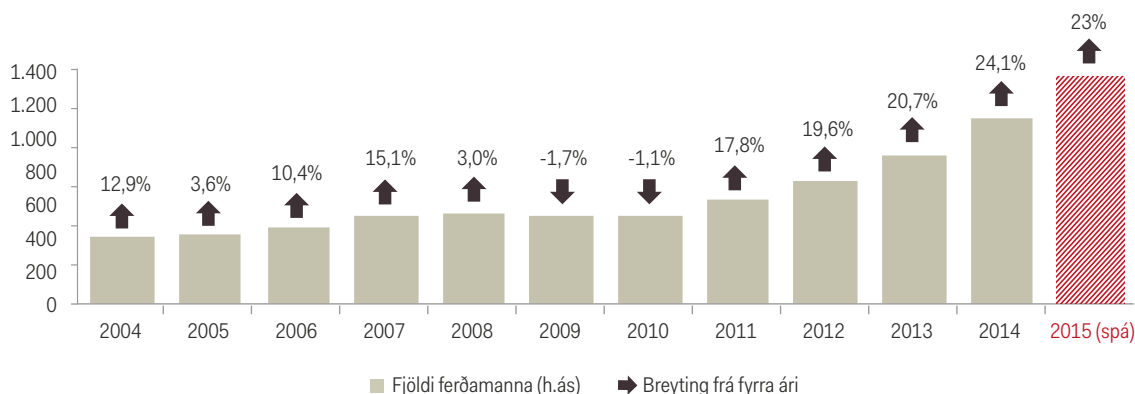
Mynd 2. Fjöldi ferðamanna (skemmtiferðaskip undanskilin) og íbúafjöldi á landinu frá 1949

Ferðamenn kaupa ekki einungis flug og gistingu heldur einnig ýmsa aðra þjónustu og vörur. Greinin hefur þannig sterk tengsl inn í almenna verslun og þjónustu í landinu. Tengslin eru einnig sterk við innlenda framleiðslu og fjárfestingu, sem og hinar skapandi greinar þar sem ferðamannastraumurinn til landsins hefur að vissu marki verið afsprengi þeirrar grósku sem þar hefur ríkt undanfarin ár. Þannig byggir vöxtur ferðapjónustunnar í raun á víðtækri samvinnu fjölda greina hagkerfisins. Í þessu felst styrkur greinarinnar en í leiðinni flækjustig þar sem þetta gerir tölfræðilega greiningu á umfangi hennar flóknari.

Út frá þeim tölum sem nú liggja fyrir um fjölda erlendra ferðamanna, og tölum ISAVIA um áætlaða flugumferð um Keflavíkurflugvöll á næstu mánuðum, spáir Greining Íslandsbanka því að erlendum ferðamönnum sem koma hingað til lands um Keflavíkurflugvöll muni fjölga um 23% á árinu 2015. Gangi það eftir mun vöxturinn á milli ára verða einn sá mesti sem mælst hefur hér á landi, og þá munu um 1.191 þúsund ferðamenn ferðast hingað til lands á árinu 2015 um flugvöllinn. Til samanburðar má nefna að UNWTO spáir 3,4% vexti í ferðamennsku á heimsvísu á árinu 2015.

Mynd 3. Fjöldi ferðamanna um Keflavíkurflugvöll (í þúsundum)

Sé heildarfjöldi ferðamanna (að undanskildum þeim sem ferðast hingað með skemmtiferðaskipum) borinn saman við fjölda Íslendinga kemur í ljós að fjöldi ferðamanna varð fyrst meiri en fjöldi Íslendinga á árinu 2000. Á árinu 2014 var fjöldi ferðamanna orðinn rúmlega þrefaldur fjöldi Íslendinga. Samkvæmt spá Greiningar Íslandsbanka verður fjöldi ferðamanna tæplega fjórfaldur fjöldi Íslendinga á árinu 2015 séu skemmtiferðaskip undanskilin. Að teknu tilliti til skemmtiferðaskipa var heildarfjöldi ferðamanna sem komu hingað til lands á árinu 2014 1.102 þúsund. Spáir Greining Íslandsbanka því að sá fjöldi fari upp í 1.350 þúsund í ár, sem er um 22,5% aukning á milli ára. Mun heildarfjöldi ferðamanna á árinu því verða meira en fjórfaldur fólksfjöldi í landinu. Fátítt er að hlutfall ferðamanna í samanburði við íbúafjölda sé svo hátt meðal ríkja heims.

Á árinu 2014 fóru um 88% af heildarfjölda ferðamanna sem komu hingað til lands um Keflavíkurlugvöll.¹ Af þeim 12% sem ferðuðust með öðrum hætti komu flestir með skemmtiferðaskipum eða 9,5%. Farþegar með skemmtiferðaskipum gista um borð í skipunum og dvelja íðulega skemur en aðrir ferðamenn. Þeir skila því þjórðarþúinu minni gjaldeyriskjóm en aðrir og hafa þannig minna vægi hvað það varðar.

Margvíslegar ástæður geta legið að baki þeirri hröðu fjölgun ferðamanna sem verið hefur hér á landi síðustu ár. Meðal ástæðna má nefna lágt raungengi krónunnar sem gerir ferðalag hingað til lands hlutfallslega hagkvæmt. Raungengi krónunnar lækkaði umtalsvert í hrúninu 2008 og er það enn sögulega lágt þrátt fyrir að hafa hækkað nokkuð allra síðustu ár. Rannsóknir sýna að fjöldi ferðamanna er ekki mjög næmur fyrir raungenginu og að viðbrögðin koma fremur seint fram eða með 1-2 ára töf. Skýrist töfin hugsanlega af því að ferðamenn skipuleggja ferðir sínar fram í tímann og taka þannig fremur ákvörðun miðað við raungengi þess tíma sem

Tafla 1. Heildarfjöldi ferðamanna á árinu 2014

Ferðamáti	2014	%
 Keflavíkurlugvöllur	969.181	87,9%
 Skemmtiferðaskip	104.516	9,5%
 Norræna	18.115	1,6%
 Aðrir flugvellir	10.260	0,9%
Samtals	1.102.072	100%

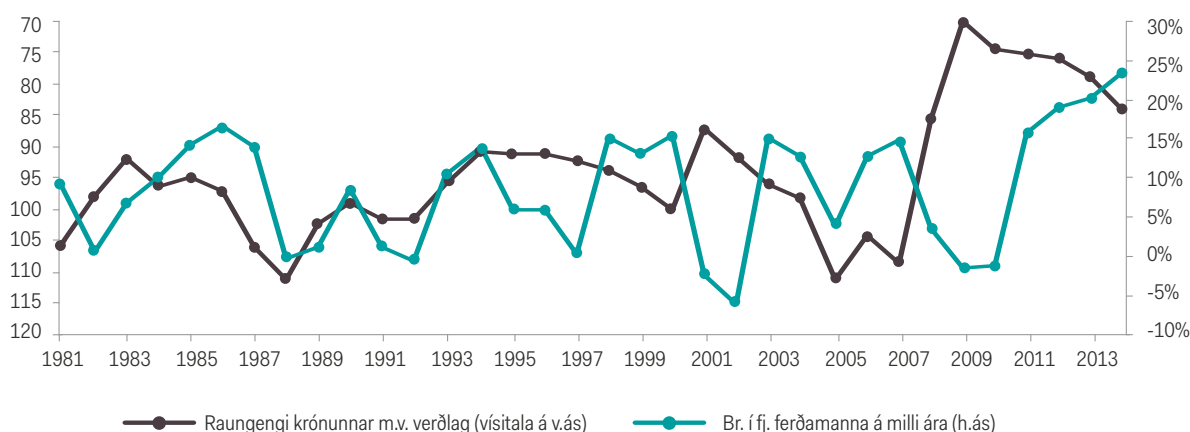
Heimild: Ferðamálastofa

ferðin er keypt heldur en þegar hún á sér stað. Einnig kann þetta að einhverju leyti að skýrast af því að það tekur tíma að spyrjast út á meðal ferðamanna að ákveðinn áfangastaður sé dýr eða ódýr.

Greining Íslandsbanka reiknar með því að raungengi krónunnar muni hækka samhliða því að slakinn hverfi úr efnahagslífinu og spenna muni myndast með þeim hætti sem lýst er í flestum hagspám fyrir Ísland um þessar mundir. Mun þessi hækking líklega hægja eitthvað á fjölgun ferðamanna þegar fram í sækir.

Lágt raungengi eitt og sér skýrir ekki vöxtinn undanfarin ár. Flugumferð hingað til lands hefur aukist til muna á síðustu árum og hefur eflaust átt stóran þátt í ofangreindri fjölgun ferðamanna. Landkynning hefur einnig verið talsverð á tímabilinu, bæði formleg af hálfu opinberra aðila og þeirra sem í greininni starfa sem og óformleg með ýmsum hætti. Hefur þáttur veraldarvefsins verið umtalsverður í því kynningarstarfi og þá ekki síst þáttur samfélagsmiðla.

Mynd 4. Breyting á fjölda ferðamanna á milli ára og raungengi krónunnar

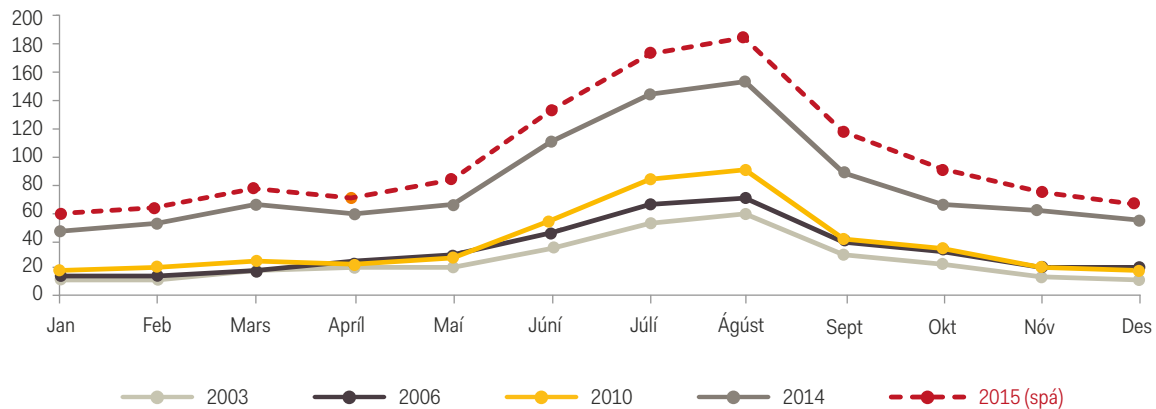

Heimild: Ferðamálastofa, Seðlabanki Íslands

¹ Inn í heildarfjölda er ekki tilgreindur sá fjöldi erlendra ferðamanna sem ferðast um aðrar hafnir en gera má ráð fyrir að hann sé hlutfallslega smávægilegur.

Árstíðasveiflur í komu ferðamanna

Mynd 5. Fjöldi ferðamanna um Keflavíkurflugvöll (í þúsundum)

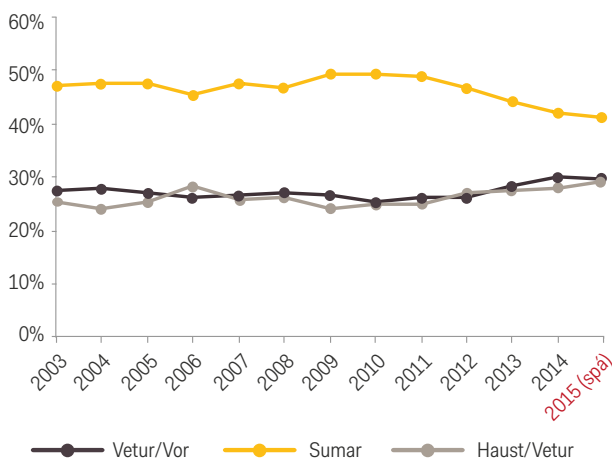
Heimild: Ferðamálastofa

Mikil árstíðasveifla hefur einkennt komu ferðamanna til landsins og hefur hún verið til vandræða fyrir marga sem starfa í greininni. Flestir ferðamenn koma í júní, júlí og ágúst. Hlutdeild þessara þriggja mánaða í heildarfjöldanum hefur að meðaltali verið í kringum 47% síðastliðinn áratug. Undanfarnir fjögur ár hefur hlutdeild þessara mánaða þó minnkað nokkuð bratt úr 50% í 42%. Ástæðan er sú að frá árinu 2010 hefur ferðamönnum fjölgað hlutfallslega hraðar utan áðurgreindra mánaða. Hefur það verið sérstakt markmið þeirra sem í greininni starfa og þeirra opinberu aðila sem komið hafa að markaðssetningu Íslands sem áfangastaðar ferðamanna að draga úr árstíðasveiflunni og skapa þannig betri rekstrargrundvöll fyrir ferðapjónustuna. Má segja að nokkuð hafi áunnist í þeim efnum, en ljóst er að vilji er til að draga enn frekar úr þessari sveiflu.

Greining Íslandsbanka spáir því að á árinu 2015 dragi enn frekar úr árstíðasveiflunni. Ástæður þess að sveiflan hefur þegar minnkað eru margvíslegar en þar má nefna hagstæðari flugfargjöld utan háannatíma, markaðsherferðir og ýmsa viðburði sem hafa stutt við þessa þróun.

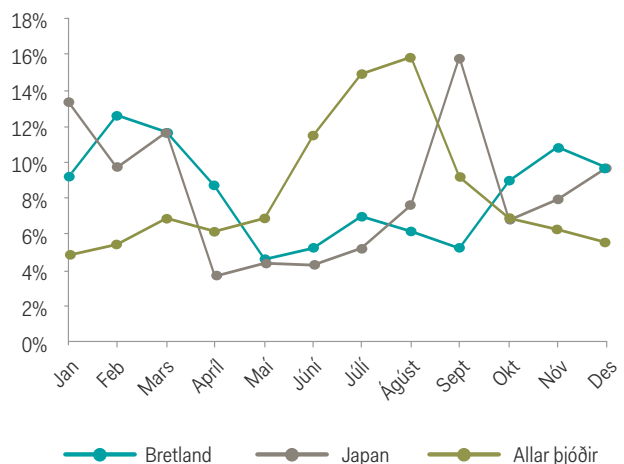
Þegar skoðað er hvaða þjóðir standa á bak við minnkandi árstíðasveiflur þá skera ferðavenjur Breta og Japana sig úr. Á árinu 2014 ferðuðust um 44 þúsund Bretar hingað í febrúar og mars. Til samanburðar ferðuðust samtals um 33 þúsund Bretar hingað yfir stærstu ferðamannamánuðina, júní, júlí og ágúst. Flestir Japanar komu hingað til lands í janúar og september.

Mynd 6. Hlutdeild heildarfjölda ferðamanna eftir árstíðum

Heimild: Ferðamálastofa

Mynd 7. Hlutdeild ferðamanna eftir þjóðerni í hverjum mánuði á árinu 2014

Heimild: Ferðamálastofa

Bretar og Bandaríkjamenn fjölmennastir

Á árinu 2014 komu flestir ferðamenn frá Bretlandi, eða um 180 þúsund. Þeim fjölgaði um 32% frá árinu á undan. Næstflestir komu frá Bandaríkjunum. Mikil gróska hefur verið í fjölda ferðamanna frá þessum löndum, og á árinu 2014 komu fleiri ferðamenn einungis frá Bretlandi og Bandaríkjunum en sem nam samanlögðum fjölda allra erlendra ferðamanna á árinu 2003.

Mesta fjölgun á milli ára er meðal kanadískra ferðamanna, eða um 62%. Sé horft rúman áratug aftur í tímann kemur í ljós nokkuð stöðug fjölgun ferðamanna frá Kanada. Þeim hefur að meðaltali fjölgað um 28% á hverju ári, en til viðmiðunar hefur erlendum ferðamönnum í heild fjölgað um 11% á ári yfir sama tímabil.²

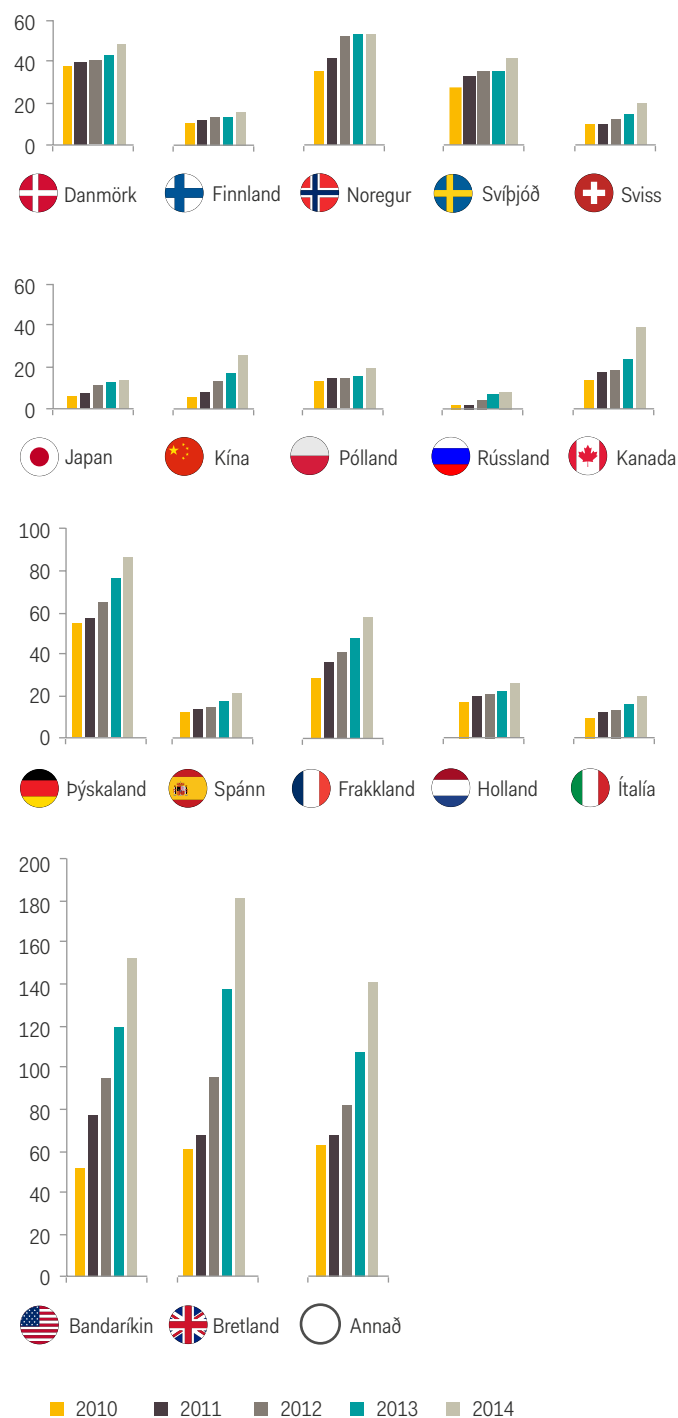
Rússar hafa verið taldir sérstaklega frá árinu 2010 í gögnum frá Ferðamálastofu og hefur mestur hlutfallslegur vöxtur verið hjá rússneskum og kínverskum ferðamönnum síðan þá, eða um 46% og 50% á ári. Árleg fjölgun ferðamanna frá Bretlandi og Bandaríkjunum yfir sama tímabil er 32% og 31%.

Tafla 2. Fjöldi ferðamanna eftir þjóðerni 2013-2014

Þjóðerni	2013	2014	% breyting
Bretland	137.108	180.503	32%
Bandaríkin	119.712	152.104	27%
Þýskaland	75.814	85.915	13%
Frakkland	48.313	58.293	21%
Noregur	52.707	53.647	2%
Danmörk	43.119	48.237	12%
Svíþjóð	35.491	40.992	15%
Kanada	23.970	38.790	62%
Holland	22.820	26.222	15%
Kína	17.597	26.037	48%
Spánn	17.017	20.932	23%
Pólland	15.835	19.959	26%
Ítalía	16.213	19.870	23%
Sviss	14.307	19.315	35%
Finnland	13.799	15.415	12%
Japan	12.363	13.340	8%
Rússland	6.988	7.964	14%
Annað	107.843	141.646	31%
Samtals	781.016	969.181	24%

Heimild: Ferðamálastofa

Mynd 8. Fjöldi ferðamanna eftir þjóðerni 2010-2014 (í þúsundum)

Heimild: Ferðamálastofa

² Gögn Ferðamálastofu tilgreina ekki fjölda ferðamanna frá Kína, Rússlandi og Póllandi á árinu 2003

Gjaldeyriskjör vegna erlendra ferðamanna

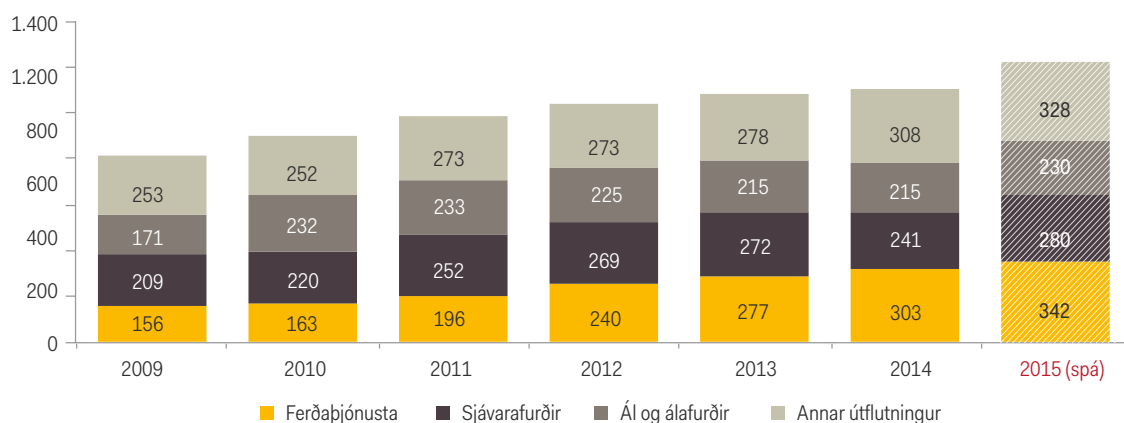
Einhæfni í gjaldeyrisöflun þjóðarinnar var lengi vel sveifluvaldur í íslensku hagkerfi. Með vexti ferðapjónustunnar síðustu ár hefur verið skotið fleiri stoðum undir gjaldeyrisöflunina og væntanlega mun það skila sér í auknum stöðugleika efnahagslífsins til framtíðar. Vöxtur greinarinnar hefur einnig tengt íslenska hagkerfið betur við efnahagsframvinduna í þeim löndum sem ferðamannastraumurinn kemur frá. Íslenska hagkerfið er þannig orðið samofnara efnahagsframvindu nálæggra landa.

Ferðapjónustan hefur á undanförunum árum vaxið upp í að vera einn af hornsteinum gjaldeyrisöflunar þjóðarbúsins ásamt sjávarútvegi og áliðnaði. Útflutningsgreinarnar byggja líkt og áður á nýtingu náttúruauðlinda en nú með fjölbreyttari hætti en áður. Á árinu 2014 aflaði ferðapjónustan 303 ma.kr. í gjaldeyriskjör. Þetta samsvarar 28,4% af áætluðum gjaldeyriskjörum af útflutningi vöru og þjónustu á síðasta ári og er ferðapjónustan því orðin stærsta útflutningsgreinin í þeim samanburði. Hefur hlutdeild greinarinnar í gjaldeyriskjörum þjóðarbúsins af vöru- og þjónustuviðskiptum farið vaxandi síðustu ár, en hún var 27,6% á árinu 2013 og 15,5% árið 2009. Greining Íslandsbanka reiknar með því að gjaldeyriskjör ferðapjónustunnar vaxi enn frekar á árinu 2015 og verði um 342 ma.kr.

Sá mikli vöxtur sem verið hefur í ferðapjónustunni síðustu ár skýrir stóran hluta hagvaxtarins sem mælt hefur hér á landi síðan hagkerfið byrjaði að taka við sér árið 2010. Greining Íslandsbanka áætlað að a.m.k. þriðjung hagvaxtarins á tímabilinu megi rekja til ferðapjónustunnar. Ferðapjónustan hefur þannig átt stóran þátt í því endurreisnarstarfi sem átt hefur sér stað á undanförunum árum. Kemur vöxtur greinarinnar því á afar hentugum tíma fyrir íslenskt efnahagslíf sem var í mikilli lægð á þeim tíma sem vöxturinn hófst í greininni. Sú atvinnusköpun sem fylgt hefur vextinum hefur átt stóran þátt í því að ná niður atvinnuleysi hér á landi, en atvinnuleysishlutfallið hefur frá árinu 2010 farið úr 7,6% í 5,0% í fyrra.

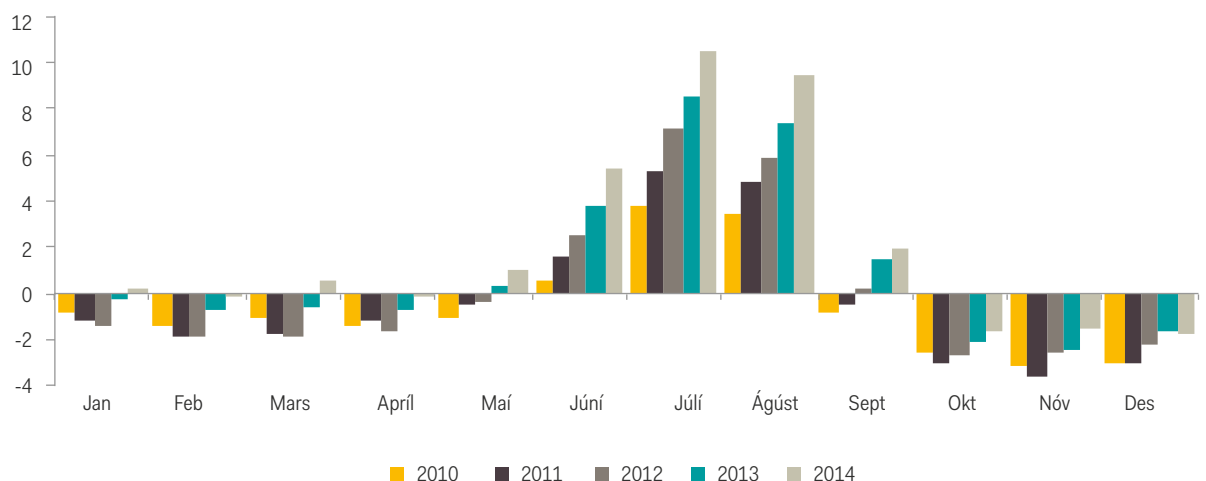
Segja má að með vaxandi hlutdeild ferðapjónustunnar í útflutningstekjum þjóðarbúsins hafi gjaldeyrisöflun þess orðið næmari fyrir sveiflum í raungengi krónunnar, en gjaldeyriskjör vegna útflutnings sjávarafurða og áls eru tiltölulega ónæmar fyrir sveiflum í raungengi krónunnar. Á móti má reikna með því að sá aukni fjölbreytileiki sem vöxturinn í ferðapjónustunni hefur skapað í gjaldeyrisöflun þjóðarinnar geti stuðlað að stöðugra raungengi þegar fram í sækir.

Mynd 9. Útflutningur vöru og þjónustu (ma.kr.)

Heimild: Seðlabanki Íslands, Hagstofan, Greining Íslandsbanka

Mynd 10. Kortaveltujöfnuður (ma.kr.)

Heimild: Seðlabanki Íslands

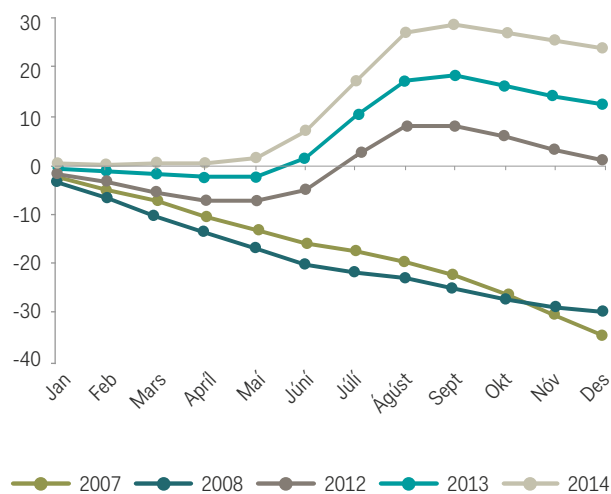
Kortaveltujöfnuður aldrei hagstæðari

Kortavelta erlendra ferðamanna á árinu 2014 nam 113,3 mö.kr. samanborið við 91,3 ma.kr. árið á undan. Það jafngildir 24% aukningu á milli ára að nafnvirði. Kortavelta Íslendinga erlendis jókst einnig talsvert á sama tíma, eða um rúm 13% að nafnvirði. Alls nam hún 89,5 mö.kr. á árinu 2014 samanborið við 79,0 ma.kr. árið á undan.

Í júní, júlí og ágúst árið 2014 var kortaveltujöfnuðurinn alls jákvæður um rúmlega 25 milljarða. Ekki þarf að leita lengra aftur í tímann en til ársins 2011 til að sjá að þetta voru einu mánuðirnir sem sýndu jákvæðan kortaveltujöfnuð. Árið 2014 var kortaveltujöfnuðurinn jákvæður í sjö af tólf mánuðum ársins.

Sé horft á árið 2014 í heild var kortaveltujöfnuðurinn hagstæður um 23,8 ma.kr., sem þýðir að gjaldeyrisinnflæði vegna greiðslukorta var að jafnaði um 2 ma.kr. í hverjum mánuði í fyrra samanborið við 1 ma.kr. árið á undan. Þetta skýrir að hluta af hverju gengi krónunnar hefur verið jafn stöðugt og raun ber vitni undanfarið þrátt fyrir að Seðlabankinn hafi keypt talsverðan gjaldeyri á markaði inn í gjaldeyrisvarasjóð sinn. Til samanburðar var kortaveltujöfnuðurinn á hinu mikla einkaneysluári 2007 neikvæður um 34,6 ma.kr. Það samsvarar gjaldeyrisútfæði vegna greiðslukorta upp á tæpa 3 ma.kr. að jafnaði í hverjum mánuði.

Mynd 11. Kortaveltujöfnuður, uppsafnaður frá áramótum (ma.kr.)

Heimild: Seðlabanki Íslands

Kortavelta eftir þjóðerni og útgjaldaliðum

Þrátt fyrir að flestir ferðamenn sem hingað koma séu breskir þá eru bandarískir ferðamenn með mestu kortaveltuna hér á landi á heildina litið. Meðal ferðamaður eyðir um 116 þúsund kr. hér á landi og eru bandarískir ferðamenn eilítið yfir því meðaltali, en þeir eyða um 126 þúsund kr. á mann. Bresku ferðamennirnir eyða hins vegar umtalsvert undir meðaltalinu, eða um 76 þúsund kr. á mann. Ferðamenn frá Sviss eru með hæstu kortaveltuna á hvern ferðamann, eða um 206 þúsund kr. Meðal ferðamaður eyddi um 115,3 þúsund kr. á árinu 2013 og hefur því meðaleyðsla á hvern ferðamann aukist um 0,4% að nafnvirði á milli ára. Sé leiðrétt fyrir verðlagsbreytingum kemur í ljós að meðaleyðsla á hvern ferðamann stendur í stað á milli ára.

Ferðamálastofa tekur saman dvalarlengd eftir þjóðerni. Þær tölur sýna að erlendir ferðamenn dvelja að jafnaði í tíu nætur á sumrin og sex nætur á veturna. Sé tekið tillit til þessa kemur í ljós að kortavelta ferðamanna á hverja gistinótt er meiri á veturna en á sumrin. Meðalvelta erlendra ferðamanna á hverja gistinótt á veturna er um 18,7 þúsund kr., en um 12,1 þúsund kr. á sumrin. Þegar horft er á einstaka þjóðir eyða Norðmenn mestu á hverja gistinótt, eða um 29 þúsund kr. á sumrin og um 37 þúsund kr. á veturna. Ferðamenn frá Sviss eyða miklu á mann en dvelja hér umtalsvert lengur en aðrar þjóðir. Eyðsla þeirra á hverja gistinótt er því undir meðallagi á sumrin, en svissneskur ferðamaður dvelur að meðaltali rúmar 17 nætur á sumrin.³

Hafa ber í huga að ekki er tekið tillit til þeirra sem kaupa gjaldeyri fyrir komuna hingað til lands og greiða með seðlum. Kortaveltutölurnar gætu því vanmetið eyðslu erlendra ferðamanna hér á landi að einhverju leyti. Kortaveltan tekur heldur ekki tillit til kaupa útlendinga á farmiðum eða pakkaferðum til Íslands frá heimalöndum sínum nema kortaveltan fari í gegnum íslenska færsluhirða. Þannig eru erlendar greiðslur vegna flugferða hingað til lands og greiðslur til erlendra ferðaskrifstofa eða annarra milliliða ekki meðtaldar.

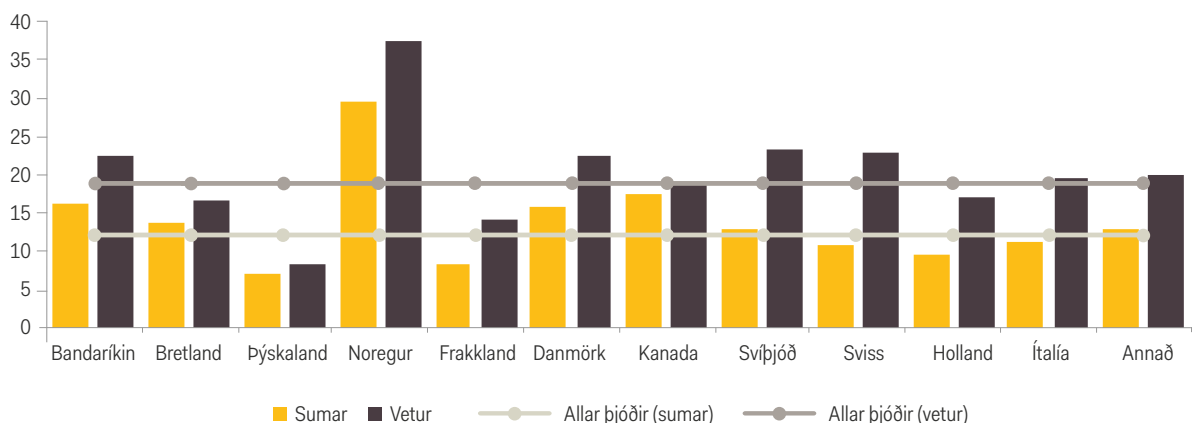
Tafla 3. Kortavelta eftir þjóðerni

Þjóðerni	Kortavelta (m.kr.)	Kortavelta á mann (þús. kr.)
Bandaríkin	19.201	126
Bretland	13.688	76
Þýskaland	9.604	112
Noregur	8.862	165
Frakkland	6.996	120
Danmörk	6.374	132
Kanada	4.400	113
Svíþjóð	4.348	106
Sviss	3.976	206
Holland	2.982	114
Spánn	2.728	130
Ítalía	2.332	117
Rússland	1.369	172
Finnland	1.293	84
Kína	1.177	45
Pólland	668	33
Japan	655	49
Meðal ferðamaður		116

Heimild: RSV

Erlendir ferðamenn vörðu mestum fjármunum í gistipjónustu á árinu 2014, eða um 22,3 milljörðum kr. Mestur vöxtur á milli ára var í útgjaldaliðnum ýmis ferðapjónusta, eða 56%. Undir þann lið heyra skipulagðar ferðir líkt og hvalaskoðun, rútuferðir undir leiðsögn, gönguferðir og aðrar sambærilegar ferðir.

Mynd 12. Meðaleyðsla á mann á hverja gistinótt (þús. kr.)

Heimild: Ferðamálastofa

³ Til einföldunar er árinu skipt upp þannig að sumar nær yfir mánuðina júní, júlí og ágúst og vetur nær yfir þá mánuði ársins sem eftir standa.

Tafla 4. Kortavelta eftir útgjaldaliðum (m. kr.)

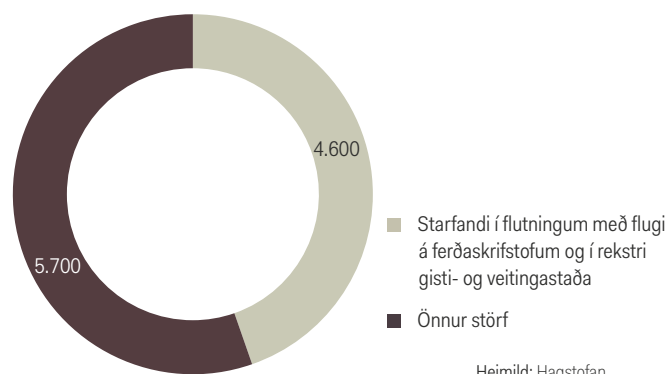
Útgjaldaliður	2013	2014	% breyting
Gistipjónusta	18.098	22.313	23%
Ýmis ferðapjónusta	12.073	18.893	56%
Verslun	15.849	18.423	16%
Úttektir á reiðufé	11.881	12.960	9%
Veitingapjónusta	9.581	12.207	27%
Önnur þjónusta tengd farþegaflutningum	5.679	8.317	46%
Ýmis önnur þjónusta	6.575	6.615	1%
Bensín, viðgerðir og viðhald bifreiða	4.436	5.496	24%
Farþegaflutningar	3.730	4.054	9%
Menningar-, afþreyingar- og tómstundastarfsemi	2.036	2.746	35%
Opinber gjöld ofl.	119	163	37%

Heimild: RSV

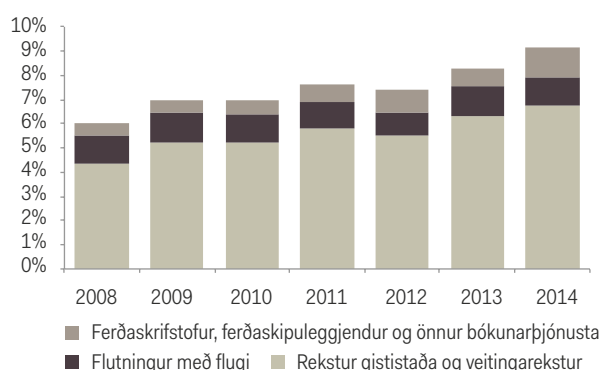
Störf í ferðapjónustu stór hluti af heildarfjölgun starfa undanfarið

Samhliða miklum vexti í fjölda ferðamanna og gjaldeyristekjum af ferðapjónustu undanfarin ár hefur störfum í greininni fjölgað til muna. Fjölgunin hefur borið uppi stóran hluta af þeirri atvinnusköpun sem hefur átt sér stað í landinu frá því að hagkerfið fór að taka við sér árið 2010. Í heild hefur störfum í hagkerfinu fjölgað um 10.300 á tímabilinu og eru 4.600 þeirra sem sinna þessum störfum starfandi í flutningum með flugi, á ferðaskrifstofum og í rekstri gisti- og veitingastaða. Það má því rekja um 45% af fjölgun starfandi til vaxtar í þessum ferðapjónustugreinum. Eru þá ótalin þau störf sem vöxturinn í greininni hefur skapað í tengdum greinum s.s. smásölu, afþreyingu, menningu, tómstundum, verslun og þjónustu. Síðan má nefna að talsverður vöxtur hefur verið í fjárfestingu í greininni, m.a. í hótelrymi, og skapar það störf í byggingarstarfsemi. Meira er framundan í þeim efnum.

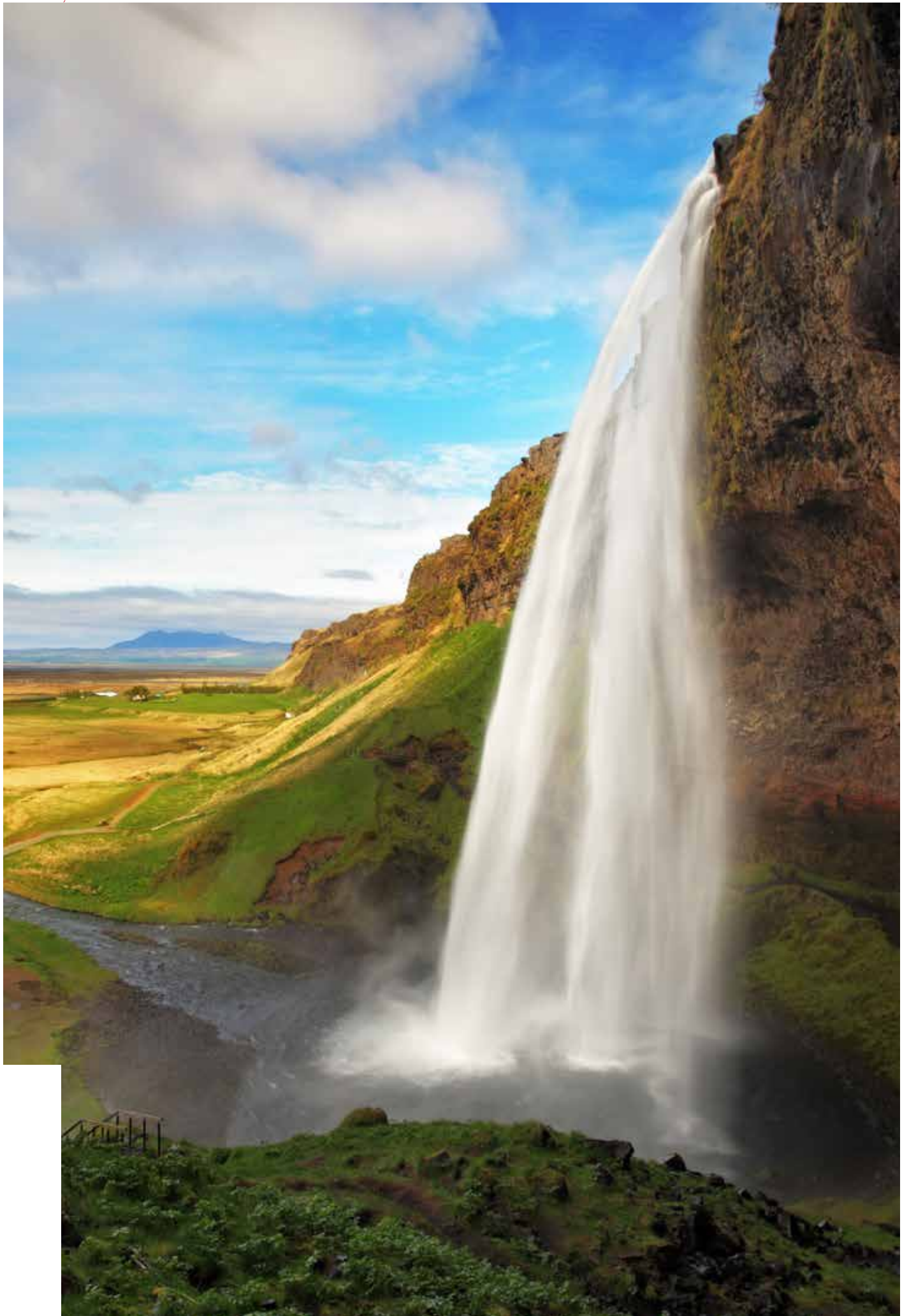
Ef einungis eru teknir þeir sem starfa í ofangreindum greinum ferðapjónustunnar, þ.e. í flutningum með flugi, á ferðaskrifstofum og í rekstri gisti- og veitingastaða voru þeir 10.800 árið 2008 sem jafngildir 6,0% af heildarfjölda starfandi í hagkerfinu það ár. Hefur fjöldinn sem starfar í greininni aukist og hlutfallið hækkað talsvert síðan, en starfandi í greininni voru 16.300 í fyrra eða sem nemur 9,2% af heildarfjölda starfandi á árinu 2014. Má reikna með því að í ár fjölgi starfandi í greininni enn frekar og einnig má reikna með að hlutfall greinarinnar í heildarfjölda starfandi hækki. Líkt og bent hefur verið á er umfang greinarinnar eflaust vanmetið í þessum tölum þar sem ekki er tekið tillit til tengdrar starfsemi. Ljóst má þó vera að ferðapjónustan er orðin ein umfangsmesta grein hagkerfisins á íslenskum vinnumarkaði.

Mynd 13. Fjölgun starfandi á tímabilinu 2010-2014

Heimild: Hagstofan

Mynd 14. Starfandi í ferðapjónustu sem hlutfall af heildarfjölda starfandi

Heimild: Hagstofan

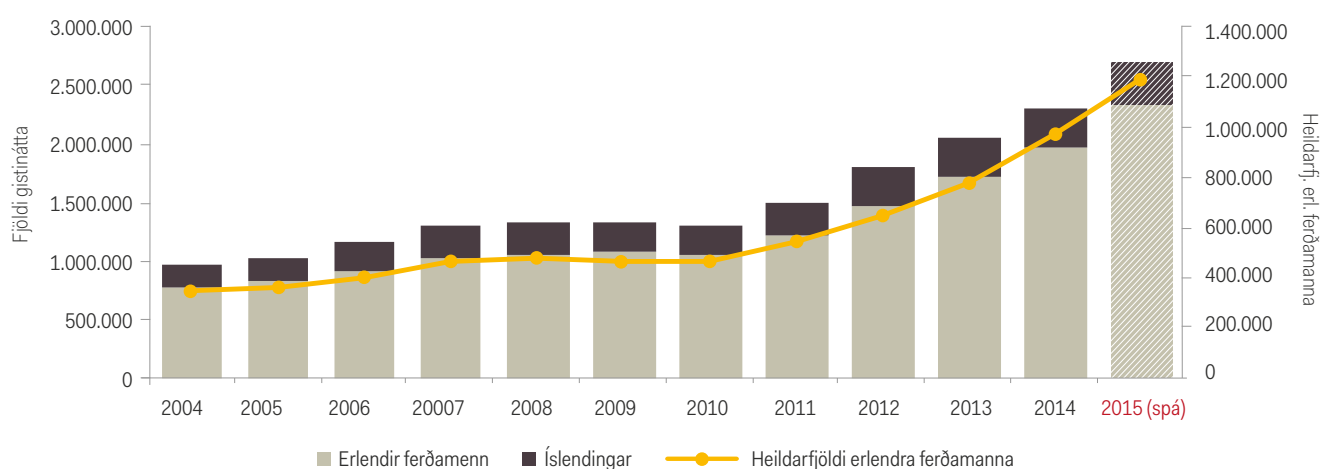

Hótel

Aukinn fjöldi ferðamanna hefur haft umtalsverð áhrif á hótélmarkaðinn hér á landi. Síðastliðinn áratug hefur árlegur fjöldi gistinguáttanna á hótélum sem opin eru allt árið farið úr um 970 þúsundum í rúmar 2,3 milljónir fyrir landið í heild sem er um 138% aukning. Mesta aukningin hefur átt sér stað síðastliðin fjögur ár en fjöldi gistinguáttanna hefur aukist um 76% yfir það tímabil.

Byggt á spá Greiningar Íslandsbanka um fjölgun ferðamanna á milli árunna 2014 og 2015 og ef gert er ráð fyrir sama samdrætti milli þessara ára í fjölda gistinguáttanna á hvern ferðamann og verið hefur undanfarin ár má áætla að seldar gistinguætur á heilsárshótélum verði um 2,7 milljónir í ár.

Mynd 15. Fjöldi gistinguáttanna á hótélum um allt land með hliðsjón af heildarfjölda erlendra ferðamanna

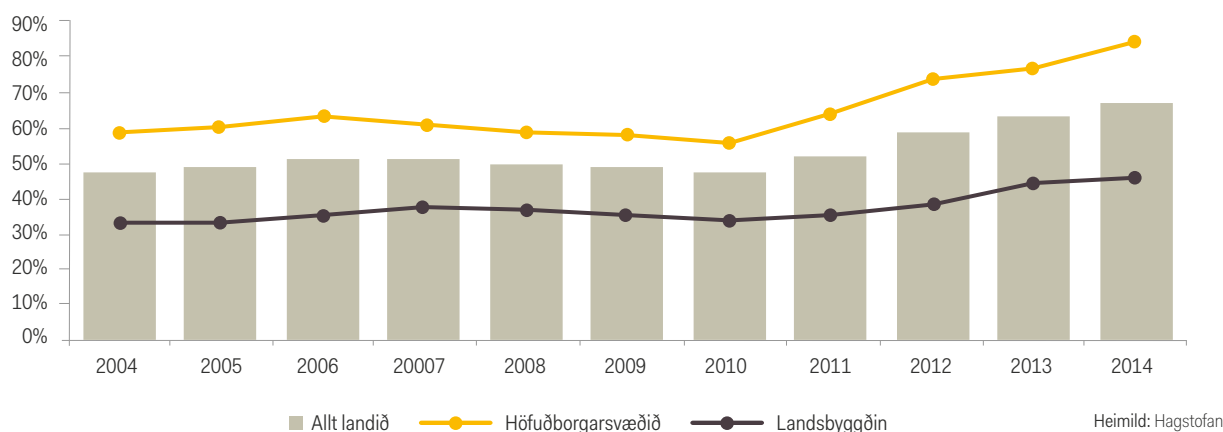

Heimildir: Hagstofan, Greining Íslandsbanka

Fjöldi gistinguáttanna á hvern ferðamann hefur dregist nokkuð saman frá árinu 2010 sem bendir til þess að ferðamenn nýti sér í auknum mæli annars konar gistinguþjónustu. Frá árinu 2010 hafa gistinguætur á hvern ferðamann dregist saman úr 2,85 í 2,38 á árinu 2014. Samdrátturinn nemur því um 0,12 gistinguátt að meðaltali á ári.

Hlutdeild erlendra ferðamanna í gistinguáttum á hótélum hefur vaxið samhliða auknum ferðamannafjölda undanfarin ár. Frá árinu 2010 til ársins 2014 hefur hlutdeildin aukist úr 80,5% í 85,3%. Hlutdeild erlendra ferðamanna hefur því aukist að meðaltali um rúm 1,2% árlega frá árinu 2010. Sé gert ráð fyrir sömu aukningu árið 2015 má áætla að hlutdeildin verði þá í kringum 86,5%.

Mynd 16. Nýting herbergja á hótélum

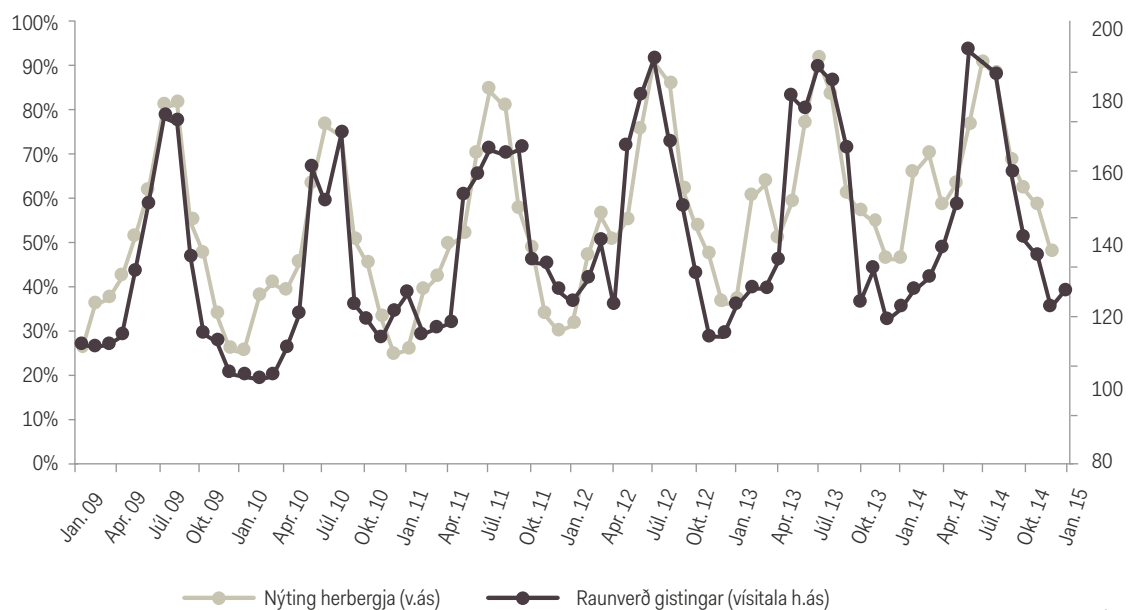
Heimild: Hagstofan

Nýtingarhlutfall hótélherbergja var nokkuð stöðugt um allt land fyrri hluta síðastliðins áratugar. Eftir árið 2010 og samhliða fjölgun ferðamanna eykst nýtingin nokkuð ört úr 47% í 67%. Nýting á höfuðborgarsvæðinu stendur að mestu leyti undir aukinni nýtingu um allt land enda er hún talsvert hærri þar en á landsbyggðinni. Nýtingarhlutfallið hefur aukist um 29 prósentustig á höfuðborgarsvæðinu frá árinu 2010 en um 12 prósentustig á landsbyggðinni yfir sama tímabil.

Mikil árstíðasveifla hefur verið í nýtingarhlutfalli hótela og gistiheimila. Hefur þessi sveifla einnig birst í raunverði gistingar á

hótélum og gistiheimilum. Árstíðasveiflan í verðinu hefur mótað verðið og öfugt. Þannig hafa breytingar á verði verið nýttar til að reyna að jafna árstíðasveifluna og hefur nokkuð áunnist í þeim efnum. Einnig hafa sveiflur í nýtingarhlutfallinu kallað fram breytingar á verði. Ársmeðaltal raunverðs gistingar á hótélum og gistiheimilum hefur einnig hækkað á síðustu árum og er það í samræmi við hækkað nýtingarhlutfall. Önnur skýring á þeirri þróun gæti verið hækkandi raunverð húsnæðis og raunhækkun launa en húsnæðiskostnaður og launakostnaður er stór þáttur í kostnaði hótela og gistiheimila.

Mynd 17. Raunverð gistingar og nýting herbergja á hótélum

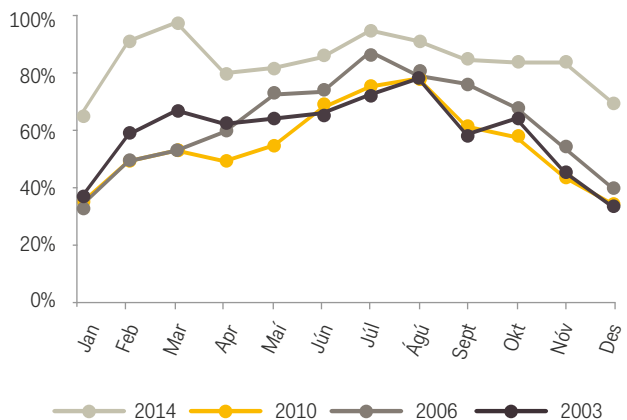
Heimild: Hagstofan, Greining Íslandsbanka

Hótel á höfuðborgarsvæðinu

Talsverð uppbygging hefur átt sér stað í hótélum á höfuðborgarsvæðinu undanfarin ár. Aukningin hefur hins vegar verið umtalsvert minni en vöxtur í fjölda ferðamanna. Þannig hefur hótélherbergjum á höfuðborgarsvæðinu fjölgað úr 2.750 í 3.380 frá árinu 2010 eða um 20%. Á sama tíma hefur ferðamönnum sem ferðast hingað um Leifsstöð fjölgað um 111%. Með hliðsjón af því virðist fjölgun hótélherbergja nokkuð hófleg en nýting hótélherbergja hefur einnig aukist á þessu tímabili.

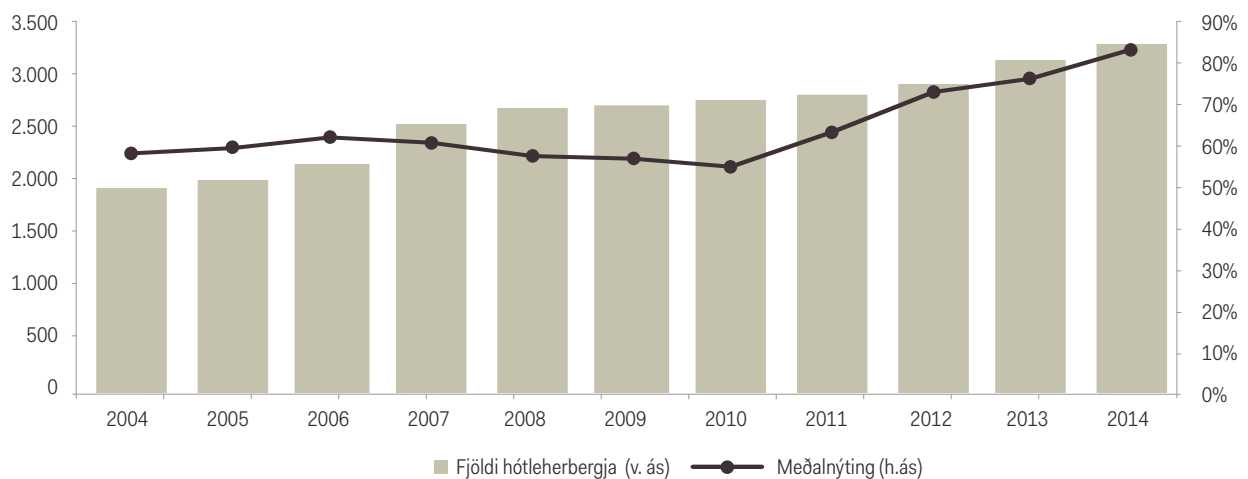
Skilyrði fyrir hótélrekstur á höfuðborgarsvæðinu voru ekki vænleg á árinu 2010. Fjöldi ferðamanna hafði nánast staðið í stað frá 2007. Skuldir greinarinnar höfðu hækkað umtalsvert og meðalnýting var sögulega lág eða um 55,3%. Aukning ferðamanna hingað til lands undanfarin ár hefur gjörbreytt skilyrðum fyrir hótélrekstur á höfuðborgarsvæðinu. Er nú talsverð uppbygging framundan í hótélum á svæðinu en útlit er fyrir að fjöldi hótélherbergja verði um 4.500 á árinu 2016 sem er 33% aukning frá núverandi stöðu.

Mynd 18. Nýtingarhlutfall hótélherbergja á höfuðborgarsvæðinu eftir mánuðum

Heimild: Hagstofan

Mynd 19. Fjöldi hótélherbergja og nýting á höfuðborgarsvæðinu

Heimild: Hagstofan

Söguleg nýting hótela á höfuðborgarsvæðinu

Sögulega hafa árstíðasveiflur verið miklar á hótélmarkaðinum. Nýting á sumrin hefur náð allt að 90% að meðaltali en á veturna hefur hún farið allt niður í 30%. Undanfarið hefur dregið umtalsvert úr árstíðasveiflunni og á árinu 2014 voru vetrarmánuðirnir febrúar og mars álíka í nýtingarhlutfalli og sumarmánuðirnir. Árið 2010 var nýting í mars t.d. 53% en í mars á árinu 2014 var hún 97,5%. Á sama tímabili hefur meðalnýting yfir árið hækkað úr 55,3% í 84,3%.

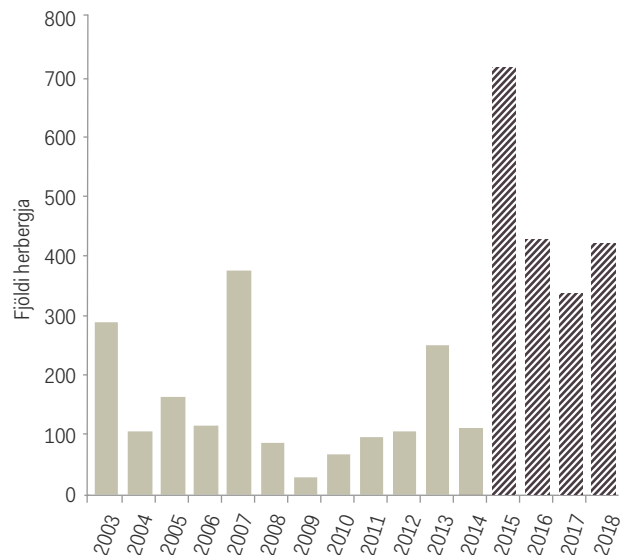
Aukning ferðamanna hefur undanfarin ár verið talsvert yfir fjölgun hótélherbergja. Mismuninum hefur meðal annars verið mætt með framboði af gistingu í íbúðum í miðbænum og hefur það virkað sem sveiflujafnari fyrir verð hótélherbergja á svæðinu.

Er ekki komið nóg af hótélum á höfuðborgarsvæðinu?

Útlit er fyrir að talsvert bætist við framboð á hótélherbergjum á höfuðborgarsvæðinu árið 2015 en þá er áætlað að um 700 ný hótélherbergi verði fullbúin sem er aukning um tæplega 21%. Greining Íslandsbanka spáir því að á sama tíma muni ferðamönnum um Keflavíkurflugvöll fjölga um 23%. Í ljósi þessarar spár og með tilliti til þess að nýtingarhlutföll á hótélum á höfuðborgarsvæðinu eru þegar há virðist vera full þörf fyrir þessi hótél. Mynd 21 sýnir að það hefði þurft að auka framboðið enn meira til að mæta áætluðum fjölda ferðamanna á árinu þ.e. ef halda á nýtingarhlutfallinu og hlutfalli seldra gistinátta á hótélum á höfuðborgarsvæðinu á hvern ferðamann svipuðu því sem var í fyrra. Með hliðsjón af þessu má gera ráð fyrir, að öllu öðru óbreyttu, að herbergjanýting á hótélum á höfuðborgarsvæðinu muni áfram vera í sögulegu hámarki á árinu 2015.

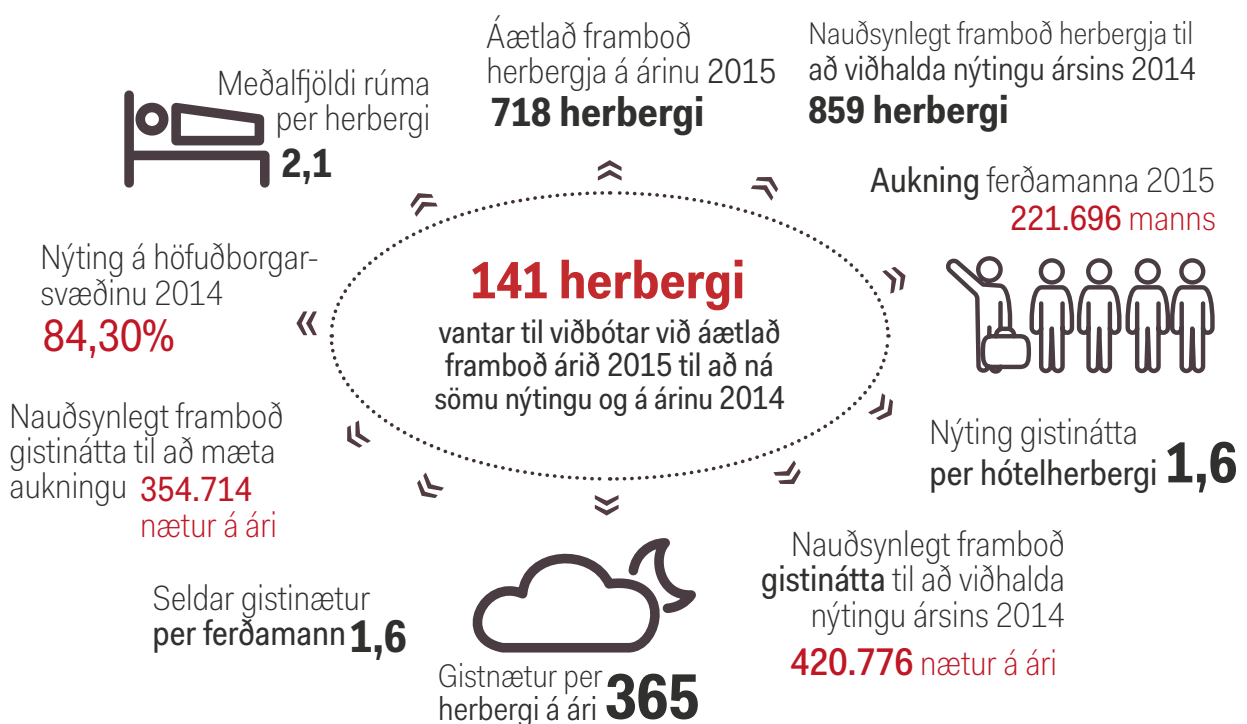
Á mynd 20 má sjá fjölda hótélherbergja sem áætlað er að bætist við á höfuðborgarsvæðinu á næstu árum. Þar sést að reiknað er með mestri aukningu í framboði hótélherbergja á árinu 2015. Nokkuð verður um fjölgun herbergja næstu þrjú árin þar á eftir en eftir það dregur úr aukningunni. Ef horft er til tímabilsins 2016 til 2018 er áætlað að fjölgun herbergja verði um 1.200 en það samsvarar 29% aukningu yfir tímabilið eða um 9% á ári. Ljóst er að það er talsvert undir þeim vexti sem verið hefur í fjölda ferðamanna undanfarið og spáð er í ár.

Mynd 20. Fjöldi nýrra hótélherbergja í Reykjavík á ári – áætlun 2015-2018

Heimild: Hagstofan, Greining Íslandsbanka

Mynd 21. Hvað þarf mörg ný herbergi til þess að mæta fjölgun ferðamanna 2015?

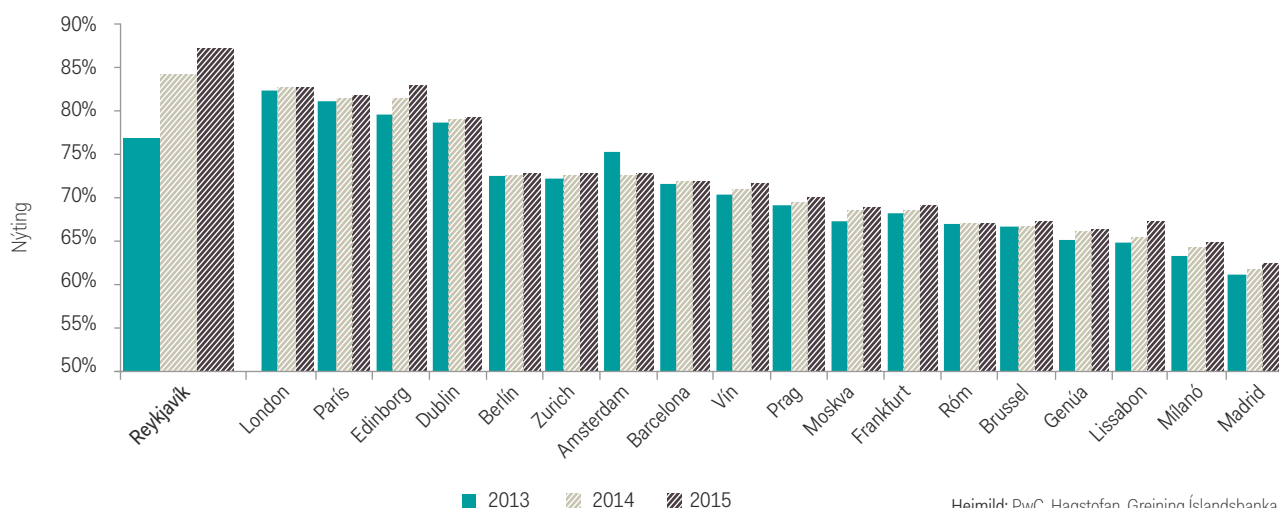

Heimild: Hagstofan, Greining Íslandsbanka

Samanburður við erlendar borgir

Þegar nýting hótelherbergja í Reykjavík er borin saman við nýtingu í helstu ferðamannaborgum Evrópu má sjá að hún er mjög há í Reykjavík. Meðal herbergjanýting í vinsælum ferðamannaborgum eins og London, París og Róm er til að mynda lægri en í Reykjavík um þessar mundir.

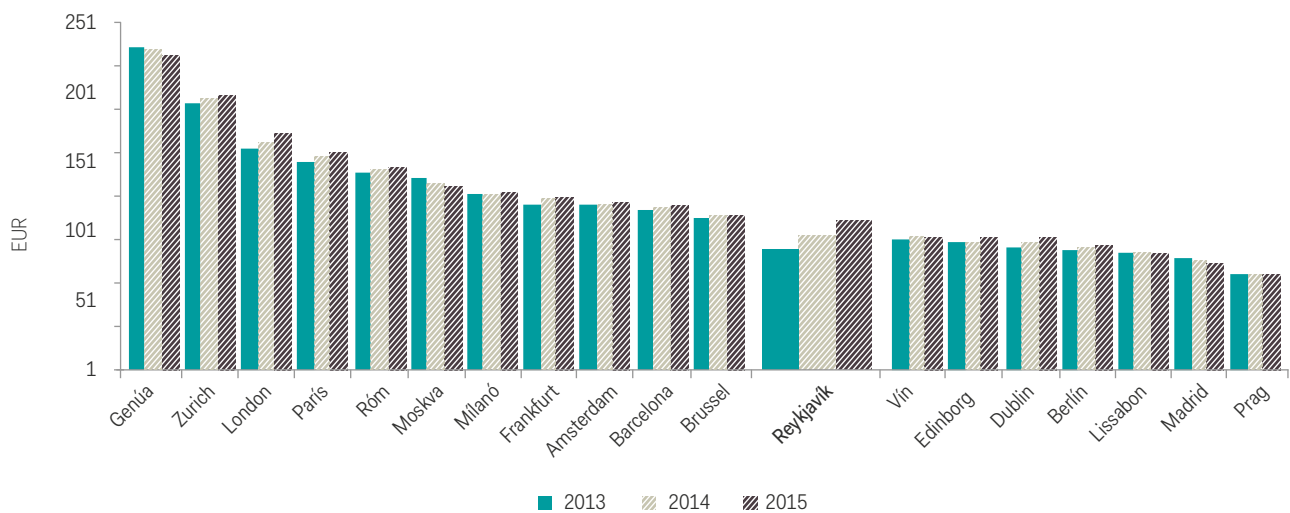
Mynd 22. Nýting hótelherbergja mismunandi borga, rauntölur 2013 áætun fyrir 2014-2015

Séu meðalverð hótelherbergja erlendis borin saman við meðalverð hérlandis kemur í ljós að hér eru verðin talsvert lægri en í mörgum vinsælum ferðamannaborgum. Verð í Genúa og Zurich er hátt í tvöfalt á við það sem er í Madrid og Prag. Verð í Reykjavík hafa hækkað vegna þess að eftirspurn hefur verið umfram framboð undanfarin ár. Þrátt fyrir verðhækkunir hefur nýting aukist og því má velta fyrir sér hvort innistæða sé fyrir frekari verðhækkunum.

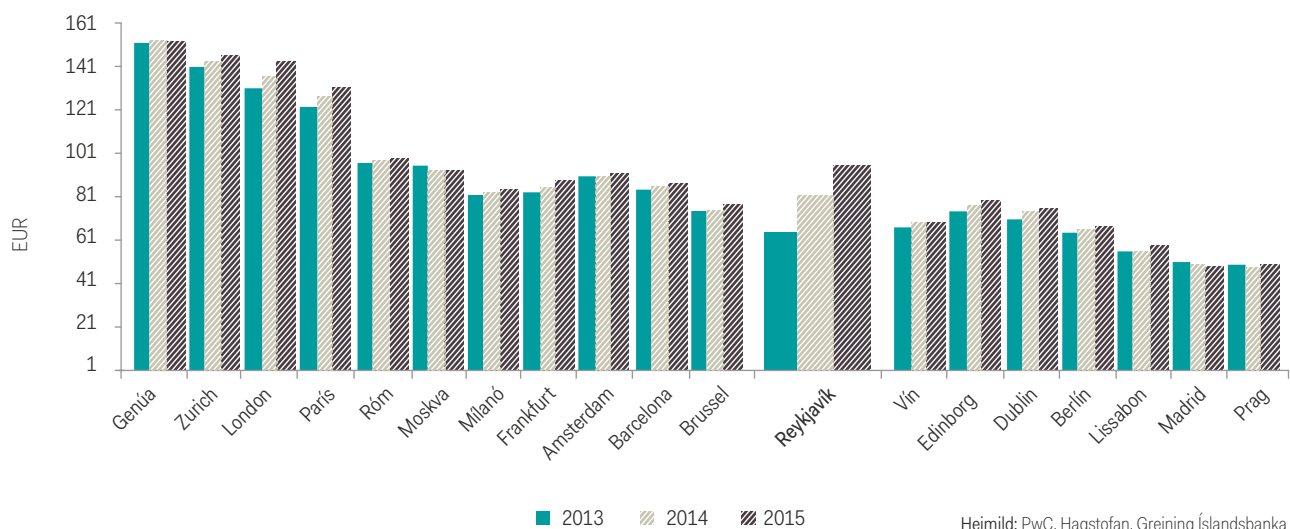
RevPar (eða Revenue per Available room) ber saman verðlagningu hótelherbergja við nýtingu þeirra og er stærð sem aðilar í hótélrekstri horfa mikið til. Há nýting í Reykjavík veldur því að hótélín eru arðbærari um þessar mundir. Athyglisvert er að sjá borgir eins og Genúa sem er með lága nýtingu (65%) en há verð (231 EUR) koma vel út í alþjóðlegum samanburði þegar horft er til þessarar stærðar.

Mynd 23. Meðalverð á hótélherbergi

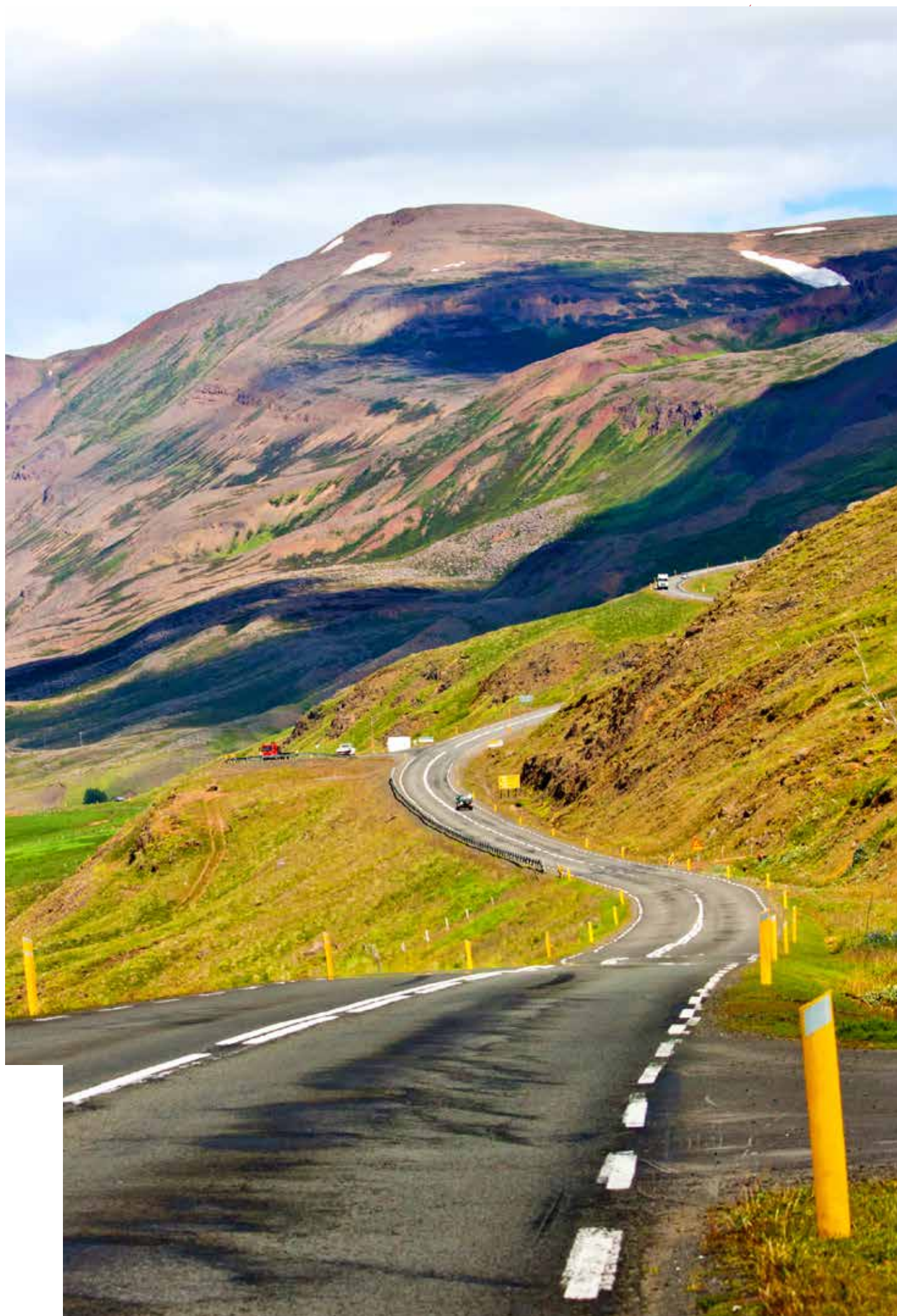

Heimild: PwC, Hagstofan, Greining Íslandsbanka

Mynd 24. Tekjur á hvert hótélherbergi (RevPar)

Heimild: PwC, Hagstofan, Greining Íslandsbanka

Bílaleigur

Bílaleigur hafa ekki farið varhluta af þeim vexti sem hefur átt sér stað í ferðapjónustunni. Þetta endurspeglast m.a. í þeirri þróun sem hefur orðið á fjölda útgefinna starfsleyfa til bílaleigureksturs, og sérstaklega ef hún er borin saman við þróun á fjölda ferðamanna. Í báðum tilfellum hefur orðið um það bil þreföldun frá árinu 2003. Fjöldi ferðamanna var ríflega 309 þúsund árið 2003 en var 969 þúsund árið 2014 (margföldun 3,14) á meðan starfsleyfi til bílaleigureksturs var 51 árið 2003 en 151 árið 2014 (margföldun 2,96).

Heilt yfir hefur þróunin haldist í hendur en þegar hún er skoðuð nánar ár fyrir ár sést að fylgnin á milli einstakra ára er ekki fullkomin. Til dæmis fjölga starfsleyfum til bílaleigureksturs á milli 2009 og 2010 um 25% þrátt fyrir að fjöldi ferðamanna dragist lítillega saman á sama tíma og hafi gert það einnig á milli 2008 og 2009. Þetta sýnir ef til vill hversu mikla trú rekstraraðilar hafa haft á vísendingar um þróunina til framtíðar þ.e. að töluverð aukning yrði á komu ferðamanna til landsins til lengri tíma lítið.

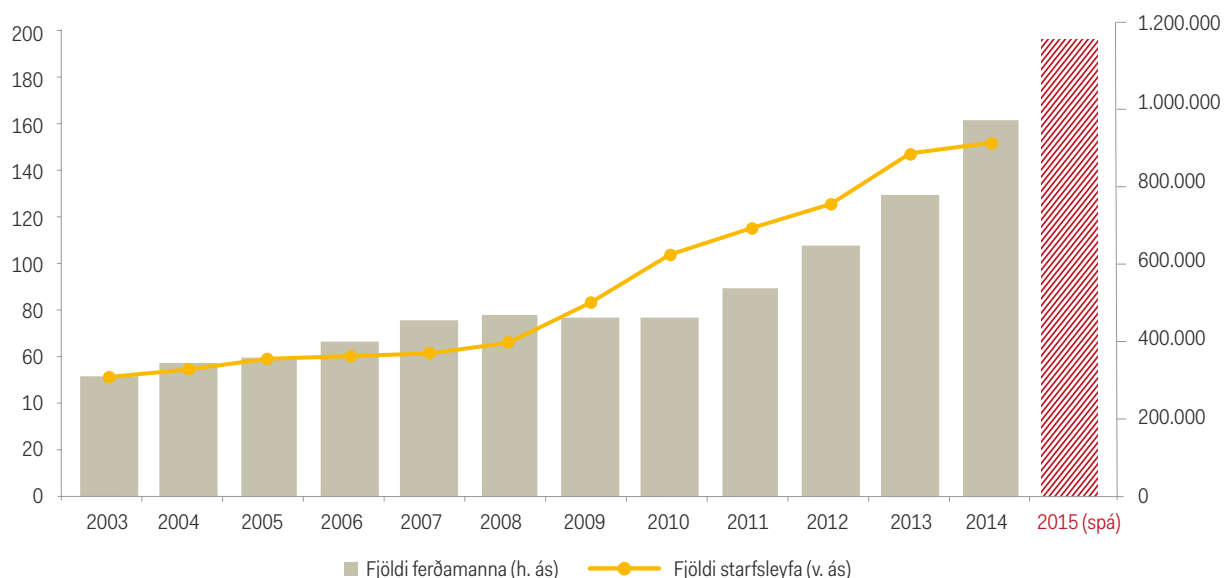
Af þeim aðilum sem hafa starfsleyfi til bílaleigureksturs eru ekki allir sannanlega virkir og starfandi sem bílaleigur. Ergo áætlað að um 80-90 aðilar séu sannanlega virkir sem bílaleigur á einn eða annan hátt óháð umfangi og fjölda bíla. Eru þar meðtaldir aðilar sem leigja út fáa bíla og ýmis bifreiðaverkstæði sem leigja út bíla vegna viðgerða. Áætlað er að fjöldi aðila sem starfa með fleiri en 10 bíla séu á bilinu 50-60.

Árin 2010 - 2014

Árið 2010 var bílaleigum nokkuð erfitt, eins og ferðapjónustunni allri. Árið leit vel út og byrjaði vel en botninn féll undan áætlunum þegar eldgos hófst í Eyjafjallajökli með tilheyrandi óvissu og lama-sessi í samgöngum. Bílaleigurnar brugðust skjótt við og leituðu leiða til að lágmarka þann skaða sem þær myndu hljóta af þessu, m.a. með því að aðlaga bílakaup ársins að aðstæðunum. Þær aðgerðir, ásamt því að eldgosíð varaði ekki lengur en raun bar vitni, leiddu til þess að afleiðingarnar urðu ekki eins slæmar og leit út fyrir í fyrstu. Árið varð því í heild sinni ásættanlegt fyrir bílaleigurnar og voru þær flestar vel í stakk búnar til að takast á við framhaldið. Ein afleiðing eldgossins hefur þó verið sú að öskufok verður á stöðum sem algengt er að ferðamenn keyri um og einhverjir bílaleigubílar hafa lent í tjóni vegna þess á síðustu árum.

Árið 2011 var gott og markaðurinn óx frá árinu á undan. Útlitið var um tíma svart þegar vofði yfir að annað eldgos hæfist á vordögum í Grímsvötnum og einnig þegar brúin við Múlaþvísl fór í hlaupi um mitt sumar og rauf þannig hringveginn á slóðum þar sem stór hluti ferðamanna sem leigja sér bíla keyra um. Líkt og árið á undan fór þó betur en á horfðist, ekki varð mikið úr eldgosinu og sameiginlegt átak um að koma bílum og fólki yfir Múlaþvísl lágmarkaði það tjón sem allar bílaleigur hefðu getað orðið fyrir við lokun hringvegarins yfir hásumar. Bókanir skiluðu sér vel og flestar leigur máttu una vel við sinn hlut.

Mynd 25. Þróun á fjölda starfsleyfa og fjölda ferðamanna um Keflavíkurflugvöll

Heimild: Samgöngustofa, Ferðamálastofa

Árið 2012 var mjög gott. Aukning varð á ferðamönnum og bókanir hjá bílaleigunum jukust töluvert frá árinu á undan. Þar að auki dreifðist koma ferðamanna og þ.a.l. bókanir meira yfir allt árið sem minnkaði að einhverju leyti vægi kúfunnar sem hefur alltaf myndast yfir sumartímann. Þessi breyting skapaði m.a. traustari grundvöll fyrir rekstur bílaleiga allt árið um kring. Síðla árs lagði ríkisstjórnin fram frumvarp um breytingar á regluverki bílaleiga, og átti það að taka gildi um áramótin 2012/2013. Frumvarpið sneri aðallega að breytingum á reglum um niðurfellingu vörugjalda vegna kaupa á nýjum bílum. Vegna þeirrar óvissu sem þessi yfirvofandi breyting á regluverki skapaði sáu bílaleigurnar sinn hag vænstan í því að kaupa inn nokkuð magn af bílum fyrir áramótin til að njóta niðurfellingar vörugjalda að fullu á þeim. Þetta var óvenjuleg staða að því leyti að bílaleigur höfðu venjulega ekki keypt mikið af bílum á þessum tíma árs. Í blálok ársins 2012 kom svo endanlega í ljós að ekki varð af þessum reglubreytingum nema að hluta til og varð það öllu ásættanlegra fyrir bílaleigur en upphafleg tillaga hafði gert ráð fyrir.

Árið 2013 var í sjálfu sér tíðindalítið að því leyti að ekki urðu miklar sviptingar í ytra umhverfi bílaleigugeirans, þ.e. engar teljandi breytingar voru gerðar á regluverki og engar náttúruhamfarir dundu yfir. Það varð hinsvegar áframhaldandi vöxtur í komu ferðamanna til landsins og samhliða því óx bílaleigumarkaðurinn, bæði á þann hátt að aðilar sem voru fyrir á markaðnum stækkuðu en einnig var framhald á að nýir aðilar kæmu inn á markaðinn.

Enn hélt bílaleigumarkaðurinn áfram að stækka árið 2014 í takt við fjölgun ferðamanna. Metfjöldi var bæði hvað varðar aðila starfandi á markaðnum og hvað varðar bíla í bílaleigufloetanum. Í árslok voru aftur lagðar fram breytingartillögur vegna niðurfellingar vörugjalda við kaup bílaleiga á nýjum bílum og áttu þær að taka gildi strax um áramótin 2014/2015. Sneru þessar breytingar að því að lækka átti hámarkstölu í krónum sem takmarkar upphæð niðurfellingar vörugjalda á hvern bíl sem bílaleigur kaupa úr 1.000.000 króna í 500.000 krónur. Að lokum var niðurstaðan hinsvegar sú að hámarkið var lækkað í 750.000 krónur á hvern bíl.

Þegar horft er yfir árin frá 2010 er ljóst að bílaleigur hafa starfað í róstersömu umhverfi. Þær, eins og aðrir, þurftu að kljást við afleiðingar efnahagshrunsins og það leiddi m.a. til þess að breyting varð á eignarhaldi sumra félaga á markaðnum 2009 og 2010. Síðan þá hefur ýmist þurft að kljást við náttúruöflin eða yfirvofandi breytingar á regluverki, en heilt yfir hefur þó markaðurinn gengið vel og vaxið í takt við ferðapjónustuna í heild.

Tekjumynstur

Bílaleigur, eins og mörg önnur ferðapjónustufyrirtæki, afla meirihluta tekna sinna í viðskiptum við erlenda ferðamenn. Þetta gerir það að verkum að tekjur bílaleiga eru árstíðabundnar og koma að mestu leyti inn yfir sumartímann. Stærri leigur ná að dreifa innkomunni betur yfir allt árið, m.a. vegna þess að þær eru með fleiri dreifileiðir en þær minni, eins og samninga við ferðaheildsala, samninga við ríki/sveitarfélög, langtímaleigur til fyrirtækja og einstaklinga og fleira. Á meðan treysta minni leigur að mestu eða öllu leyti á erlenda ferðamenn, leitarvélur á internetinu, samfélagsmiðla og bókanir beint í gegnum heimasíður sínar.

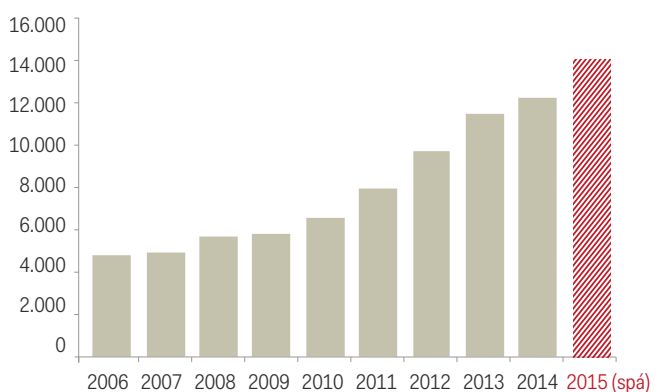
Þrátt fyrir að innkoman sé vissulega ennþá háð árstíðasveiflum þá hefur sú jákvæða breyting átt sér stað síðustu ár að aukning hefur orðið á komu ferðamanna utan háannatíma. Þetta hefur mikla þýðingu fyrir ferðapjónustufyrirtæki, þar á meðal bílaleigur, því þetta rennir styrkari stoðum undir heilbrigðan rekstur allt árið um kring.

Bílaleigufloatin

Fjöldi

Heildarfjöldi bíla á íslenska bílaleigumarkaðnum hefur vaxið mikið síðustu ár. Árið 2006 er áætlað að 4.756 bílaleigubílar hafi verið á götunni yfir háannatímann, en þessi tala var komin í 12.179 bíla árið 2014.

Mynd 26. Þróun á fjölda bílaleigubíla

Heimild: Samgöngustofa, Alþingi, Greining Íslandsbanka

Fjöldi bílaleigubíla 2014 er samkvæmt gögnum sem eru fengin úr bifreiðaskrá Samgöngustofu og miðast fjöldinn við 15. júlí. Haldið er utan um skráningar allra bíla á landinu í bifreiðaskrá, og þar á meðal bílaleigubíla sem eru skráðir í sérstakan notkunarflokk. Skráning bílaleigubíla er á ákveðinn hátt ófullkomin, að því leyti að bílar sem hafa verið bílaleigubílar en síðan seldir áfram til einstaklinga eða fyrirtækja umskrást ekki yfir í almennan notkunarflokk heldur eru áfram skráðir bílaleigubílar. Skráningin tilgreinir 14.841 bílaleigubíl miðað við 15. júlí árið 2014 en sé einungis tekið tillit til þeirra bíla sem sannanlega eru bílaleigubílar er niðurstaðan 12.179 bílar. Af þessu er ljóst að erfitt er að nálgast ábyggilegar og nákvæmar upplýsingar um flota bílaleigubíla á Íslandi, og hlýtur það að vera áhyggjuefni fyrir hagsmunaaðila á markaðnum.

Bílaleigubílar eru algengur máti fyrir ferðamenn til að komast um landið, og þótt flestar bílaleigur reki starfsemi sína að mestu frá suðvesturluta landsins þá hljóta bílaleigubílar að teljast einn mikilvægasti liðurinn í því að ferðamenn dreifist sem mest um alla landsbyggðina.

Ef miðað er við að bílaleigubílar séu keyrðir að meðaltali 25.000 kílómetra á einu ári þá hefur bílaleiguflotinn ekið samtals 305.000.000 kílómetra árið 2014. Til að setja þetta í samhengi jafngildir það 230.000 sinnum kringum Ísland, 7.600 sinnum umhverfis jörðina eða 400 sinnum fram og til baka til tunglsins.

Í ár virðist vera talsverður áhugi hjá nýjum rekstraraðilum að koma inn á bílaleigumarkaðinn, og einnig að núverandi aðilar ætli sér að stækka á árinu, enda er spáð nokkurri fjölgun ferðamanna. Áætlað er að fjöldi bílaleigubíla yfir háannatímann sumarið 2015 verði um 14.000, sem er um 15% aukning á milli ára. Ekki er gert ráð fyrir að bílaflotinn stækki í sama hlutfalli og gert er ráð fyrir í spá Greiningar Íslandsbanka um fjölgun ferðamanna yfir allt árið. Sagan sýnir að þessir tveir þættir hafa ekki endilega haldist fullkomlega í hendur á milli einstakra ára heldur frekar jafnast út yfir lengri tíma. Það er ýmislegt sem spilar þar inn í. Ferðamannastraumurinn hefur verið og er enn þannig að mesti fjöldinn dreifist á fáa mánuði yfir sumartímann, og það er aðeins þá sem bílaleiguflotinn er að fullu nýttur miðað við hámarksstærð hans. Alla aðra mánuði eiga bílaleigurnar nóg af bílum, eða geta a.m.k. stýrt því þannig að svo sé, til að anna eftirspurn. Þar að auki hefur sú þróun verið síðustu ár, og verður áfram samkvæmt spám, að hlutfallslega mestur vöxtur í fjölda ferðamanna verður á köldu mánuðunum, þ.e. fyrir utan sumarmánuðina þegar bílaleiguflotinn nær hámarki. Í ljósi þessa þarf því að hafa í huga að réttara er að miða vöxt bílaleiguflotans að

einhverju leyti út frá áætluðum vexti yfir hásumarið en ekki allt árið. Einnig þurfa flestar bílaleigur, sérstaklega þær stóru og millistóru, að áætla bílakaup sín talsvert áður en skýr mynd fæst af því hvernig komandi ár mun í raun og veru þróast, og þurfa því að fara varlega í að ofáætla eftirspurnina. Hver bíll kallar á allmikla fjárfestingu og eykur vaxtabyrði ef hann er fjármagnaður af þriðja aðila, þannig að það getur leitt af sér töluverða óhagkvæmni að eiga of marga bíla yfir sumartímann. Loks er alltaf eitthvert svigrúm með nýtingu á bílum, þ.e. hægt er að einhverju leyti að nýta hvern bíl meira eða minna eftir aðstæðum hverju sinni.

Eignarhald

Áhugavert er að skoða eignarhald bílaleiguflotans. Í ljós kemur að um 75% flotans eru í eigu 10 stærstu aðilanna og þar af leiðandi dreifist restin á marga smærri aðila. Fyrir utan þá 9.170 bíla sem eru í eigu 10 stærstu aðilanna eru um 3.000 bílar sem dreifast á töluvert marga rekstraraðila sem eru með allt frá 200 og niður í örfáa bíla hver. Það skekkir hinsvegar þessa mynd að ákveðnir aðilar kjósa að halda nafnleynd við skráningu bíla sinna, þannig að bílar þeirra koma fram en ekki er hægt að sjá nafn eigandans/umráðamannsins þegar fjöldagögn eru keypt úr bifreiðaskrá. Þetta gildir um rúmlega 700 bíla samtals.

Tafla 5. Stærstu bílaleigurnar

Bílaleiga	Fjöldi bíla
Bílaleiga Akureyrar / Europcar	3.333
Avis / Budget	1.781
Hertz	1.455
Sixt	687
Dollar-Thrifty	587
Bílaleiga Reykjavíkur	319
ProCar	305
Blue Car Rental ehf.	272
Rent Nordic	224
SAD Cars	207
Samtals	9.170

Heimild: Samgöngustofa

Aldur flotans

Tvö meginatriði má lesa út úr greiningu á aldursamsetningu flotans. Annars vegar er meirihluti flotans samansettur af tiltölulega nýlegum bílum, en 36% flotans eru árgerð 2014 og voru því nýir bílar í útleigu á árinu 2014. Þá eru 75% af flotanum árgerð 2012 eða yngri og 86% af flotanum eru árgerð 2010 eða yngri. Hins vegar eru 14% flotans 5 ára gamlir bílar eða eldri, eða 1.751 bíll sem er árgerð 2009 eða eldri. Sé dreifingin á þessum eldri bílum svo skoðuð nánar sést að aldursbilið er töluvert breitt og nær mjög langt aftur.

Ef horft er til heildar fólksbílaflota landsmanna til samanburðar voru á árinu 2013 aðeins 13% flotans 5 ára bílar eða yngri.

Bílaleigum eru engar skorður settar hvað varðar aldur bílaflotans. Aðeins er kveðið á um að bílarnir séu ætíð í góðu ásigkomulagi og fullnægi kröfum sem gerðar eru um þá. Bílarnir þurfa að vera skráðir sem bílaleigubílar í bifreiðaskrá og standast venjulegar árlegar ástandsskoðanir eins og aðrir bílar, en að öðru leyti er ekki haft neitt sérstakt eftirlit með bílaleigubílum umfram aðra bíla.

Tafla 7. Hlutdeild árgerða í bílaleiguflotanum

Árgerð	Fjöldi	%
1999 og eldri	184	1,5%
2000	91	0,7%
2001	73	0,6%
2002	68	0,6%
2003	106	0,9%
2004	145	1,2%
2005	230	1,9%
2006	174	1,4%
2007	278	2,3%
2008	276	2,3%
2009	126	1,0%
2010	499	4,1%
2011	834	6,8%
2012	1.937	15,9%
2013	2.728	22,4%
2014	4.430	36,4%
Samtals	12.179	100%

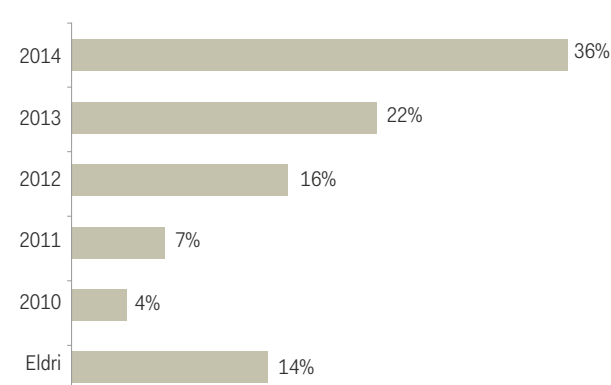
Heimild: Samgöngustofa

Tafla 6. Aldur fólksbílaflota landsmanna 2013

	Aldur	Fjöldi	%
	20 ára +	24.296	11%
	16-20 ára	28.774	14%
	11-15 ára	50.505	24%
	6-10 ára	82.433	39%
	0-5 ára	27.128	13%
	Samtals	213.136	100%

Heimild: Samgöngustofa

Mynd 27. Aldursamsetning bílaleiguflotans

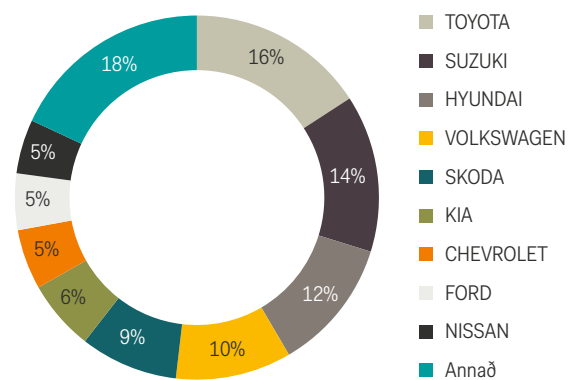

Heimild: Samgöngustofa

Helstu bílategundir

Bílaleiguflotinn samanstendur af mörgum tegundum bíla, en í honum eru samtals 60 bílategundir og er þá um að ræða yfirtegundir en ekki einstakar undirtegundir. Hinsvegar ef nánar er að gáð kemur í ljós að mikill meirihluti flotans samanstendur af mun færri tegundum. Hluti af útskýringunni á bakvið þennan fjölda yfirtegunda er tilhögun á skráningu ferðabíla þ.e. húsbíla o.þ.h. sem eru skráðir bæði eftir tegundarheiti bílsins og svo framleiðanda yfirbyggingarinnar og getur því verið um margar mismunandi tegundarsamsetningar að ræða þótt aðeins séu fáir bílar þar á bakvið. Tafla 8 sýnir helstu bílategundir sem bílaleiguflotinn samanstendur af, fjölda þeirra og hlutfall af heildarflotanum. Sé einungis horft á algengustu bílategundirnar í flotanum sést að 4 bílategundir mynda ríflega 50% af flotanum og 9 tegundir eru með fleiri en 500 bíla hver um sig og mynda samtals 82% flotans.

Mynd 28. Hlutfall tegunda í bílaleiguflotanum

Tafla 8. Helstu tegundir bílaleiguflotans

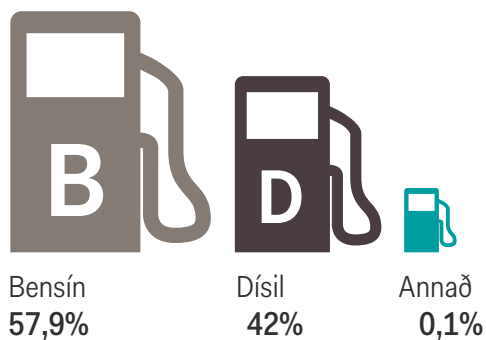
Bílategund	Fjöldi	%
TOYOTA	1.929	15,8%
SUZUKI	1.700	14,0%
HYUNDAI	1.433	11,8%
VOLKSWAGEN	1.253	10,3%
SKODA	1.058	8,7%
KIA	761	6,2%
CHEVROLET	650	5,3%
FORD	611	5,0%
NISSAN	585	4,8%
RENAULT	294	2,4%
HONDA	207	1,7%
DACIA	180	1,5%
JEEP	174	1,4%
MERCEDES BENZ	144	1,2%
JAGUAR LAND ROVER	137	1,1%
DODGE	109	0,9%
SUBARU	107	0,9%
MAZDA	104	0,9%
MITSUBISHI	100	0,8%
AUDI	94	0,8%
CITROEN	86	0,7%
SSANGYONG	51	0,4%
FIAT	45	0,4%
OPEL	45	0,4%
VOLVO	45	0,4%
PEUGEOT	21	0,2%
BMW	10	0,1%
Annað	246	2,0%
Samtals	12.179	100%

Heimild: Samgöngustofa

Aflgjafar

Þróun á aflgjöfum bíla hefur verið áberandi í umfjöllun um bíla-markaðinn í heild sinni síðustu árin, og eru bílar almennt að þróast í þá átt að vera eyðslugrenni og umhverfishæfari sé miðað við útblástursgildi. Bílaframleiðendur hafa kynnt til sögunnar nýja bíla sem ganga fyrir rafmagni, metani eða vetni, eða einhverskonar blöndu af því og bensíni eða dísil. Sé bílaleiguflotinn skoðaður með tilliti til aflgjafa þá eru niðurstöðurnar afgerandi því 99,9% flotans eru skráð sem hreinir bensín- eða dísilbílar. Það þýðir að einungis örfáir bílar ganga fyrir öðrum aflgjöfum eins og metani, vetni eða rafmagni. Þrátt fyrir þetta má vissulega segja að flotinn sé sífellt að verða „grænni“ því töluverð endurnýjun á sér stað á ári hverju þegar bílaleigur kaupa nýja bíla, og þeir þróast frá ári á þann veg að vera eyðslugrenni en áður og hafa lægri CO² útblástursgildi.

Mynd 29. Helstu aflgjafar bílaleiguflotans

Heimild: Samgöngustofa

Að mörgu leyti er óraunhæft fyrir bílaleigur að ætla að skipta út hefðbundnum bensín- eða dísilbílum og taka inn í staðinn t.d. rafmagns- eða metanbíla, að minnsta kosti í stórum stíl. Hvað rafmagnið varðar þá er það fyrst og fremst skortur á hleðslustöðvum um land allt sem takmarkar möguleika á langkeyrslu, en auk þess eru takmarkaðir fjárhagslegir hvarar því það hlýst engin niðurfelling á vörugjöldum vegna rafmagnsbíla þar sem þeir bera ekki vörugjöld eins og staðan er í dag. Það sama gildir um aðra orkugjafa fyrir utan bensín og dísil, skortur á aðgengi að þeim á landsbyggðinni hamlar fjölgun bíla sem ganga fyrir þeim í bílaleiguflotanum.

Bíla kaup- og sala

Minnkandi árstíðasveiflur

Áðurnefndar árstíðasveiflur í ferðamannafjölda og innkomu bílaleiga, auk eðlilegrar endurnýjunarþarfar bílaflotans, gerir það að verkum að leigurnar selja hluta flota síns á hverju ári. Hefur það aðallega verið á haustin og um háveturinn en eftir því sem köldu mánuðirnir hafa orðið sterkari hvað varðar útleigu þá hefur sala bílanna dreifst meira yfir allt árið. Auk þess sem bílarnir eru seldir er hluta af flotanum lagt á meðan hann er ekki í notkun yfir köldu mánuðina.

Líkt og sala á bílaleigubílum hefur að miklu leyti verið bundin við haustið þá hafa bíla kaupin verið bundin við vorin, og þá aðallega maí og júní til að sinna háannatímanum í júní, júlí og ágúst. En eins og bílasalan hefur breyst vegna þróunar á fjölda ferðamanna yfir köldu mánuðina, þá hafa bíla kaupin einnig dreifst meira yfir árið og eru bílaleigur nú í meira mæli að kaupa bíla yfir allt árið – þó vissulega sé ennþá mest keypt á vorin.

Breytt landslag

Bílasala er í dag stór og mikilvægur þáttur í rekstri bílaleiga og hefur verið það sérstaklega eftir 2008. Fyrir þann tíma höfðu bílaleigur aðgang að fjölbreyttari fjármögnunarleiðum til bíla kaupa og fólst það aðallega í því að rekstrarleiga var í boði í meira mæli en í dag, en samkvæmt skilmálum hennar þá skiluðu bílaleigurnar bílunum aftur til viðkomandi bílaumboða eftir fyrirfram skilgreindan tíma. Þetta gerði það að verkum að bílaleigurnar bjuggu ekki við jafn mikla áhættu af endursölu á bílum eins og þær gera í dag, heldur var áhættan að miklu leyti hjá bílaumboðunum.

Eftir 2008 hafa bílaleigurnar fyrst og fremst verið fjármagnaðar með kaupleigu- og fjármögnunarleigusamningum, en í báðum tilvikum eignast bílaleigurnar bílana í lok samningstíma gegn ákveðnu kaupverði. Bílaleigurnar þurfa þá að selja bílana áfram sjálfar eða gera einhverskonar endurkaupasamninga við viðkomandi bílaumboð sem seldi þeim bílana í upphafi. Þetta þýðir m.a. að góð og skilvirk flotastýring hjá bílaleigum hefur æ meira að segja í rekstri þeirra.

Undanþágur vegna bílakaupa

Bílaleigurekstur er virðisaukaskattskyld starfsemi í 24,0% þrepi, og bílaleigur geta þannig innskattað virðisauka vegna kaupa á bílum sem þær nýta í starfsemi sína. Þær njóta jafnframt undanþágu við kaup á nýjum bílum sem felst í niðurfellingu vörugjalda að hluta eða öllu leyti. Þessi undanþága er háð ákveðnum kvöðum um eignarhald og notkun til 15 mánaða, og til að njóta hennar greiða bílaleigur sérstök gjöld sem eru þrepaskipt frá 1.750.000 til 6.750.000 króna eftir fjölda keyptra bíla. Bílaleigur greiða þó alltaf einhvern hluta vörugjalda af bílum sem falla í útblástursflokk 141 CO² og ofar, og auk þess er hámark á krónutölu sem hægt er að fella niður á hvern einstakan bíl. Ætli bílaleiga ekki að kaupa nýja bíla greiðir hún einungis 25.000 kr. gjald vegna útgáfu starfsleyfis.

Endurnýjun heildar bílaflotans

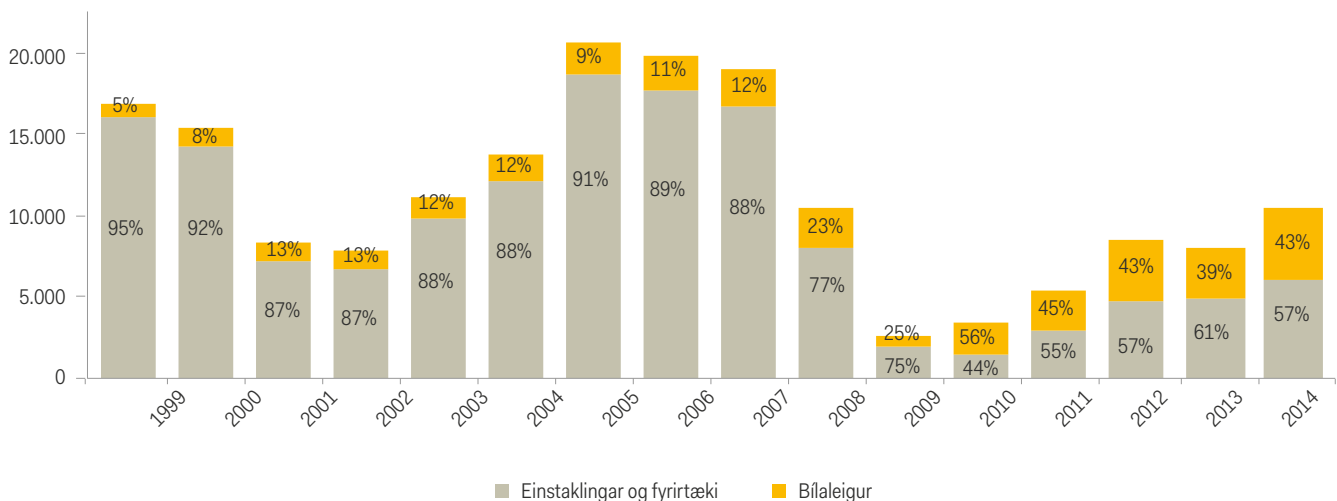
Breytingar á fjármögnunarleiðum eftir 2008 höfðu einnig áhrif á bílakaupin því bílaleigurnar lögðu þá enn meiri áherslu en áður á að flotinn sem þær keyptu væri fjölbreyttur, bílarnir vel útbúnir og svo framvegis til að hámarka sölumöguleika þeirra síðar meir. Almennur bílafloti landsmanna hefur að töluverðu leyti verið endurnýjaður á síðustu árum í gegnum nýlega bílaleigubíla, og ýttu stjórnvöld raunar sérstaklega undir þá þróun með því að veita bílaleigum tímabundna heimild árin 2011, 2012 og 2013 til að selja hluta af nýjum bílum sínum eftir 6 mánuði án þess að þurfa að endurgreiða vörugjöld sem höfðu verið felld niður við kaupin – en venjulega er það bundið við 15 mánuði. Þannig gátu einstaklingar og fyrirtæki keypt af bílaleigum allt niður í 6 mánaða gamla bíla á lægra verði en alveg nýja bíla.

Hlutur bílaleigubíla af heildarsölu stækkar

Bílasala dróst mikið saman á árinu 2009 og varð aðeins brot af því sem hún hafði verið árin á undan og langt frá því sem þarf til að viðhalda endurnýjun á bílaflota landsins. Þó svo að sala nýrra bíla til bílaleiga hafi einnig minnkað árið 2009 þá varð hún samt hlutfallslega mun stærri hluti af heildarbílasölu en áður. Auk þess náði sala til bílaleiga sér fljótt á strik eftir 2009 og hefur síðan vaxið nokkuð hratt ár frá ári, á meðan almenn bílasala var lengur að ná sér á strik og hefur vaxið hægar. Sala til bílaleiga hefur þannig verið mun stærri hluti af heildarbílasölu síðan 2008 en mörg ár þar á undan.

Að meðaltali hefur hlutur bílaleigubíla af heildarsölu nýrra bíla verið 42% á árunum 2009 til 2014, og gefur sú tala vel til kynna að hve stóru leyti bílaleigur hafa átt þátt í endurnýjun á heildarbílaflota landsins á þessum tíma. Ergo spáir að á árinu 2015 verði heildarbílasala 11.500 bílar, og að sala til bílaleiga verði í sambærilegu hlutfalli og 2014, eða um 44%.

Mynd 30. Nýskráningar nýrra bíla 1999-2014 og hlutfall bílaleigubíla þar af

Fyrirtæki í ferðapjónustu

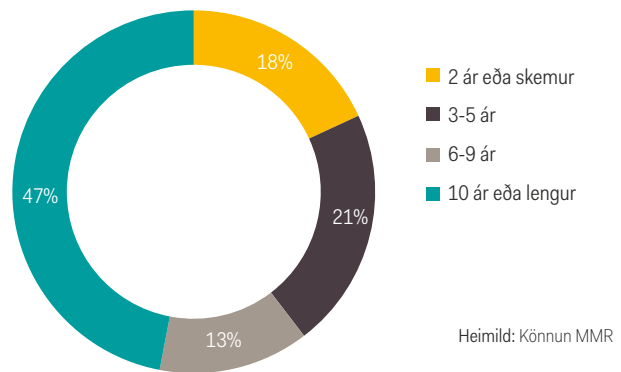
Töluvert um nýliðun

Um 40% aðila í ferðapjónustu hafa starfað í 5 ár eða skemur samkvæmt könnun sem MMR gerði fyrir Íslandsbanka í upphafi þessa árs.⁴ Mikill vöxtur hefur verið í fjölda ferðamanna á þessum tíma og lýsir hlutfallið hversu stór hluti fyrirtækja sem nú starfa í greininni hefur verið stofnaður samhliða þeim vexti. Flest þessara fyrirtækja eru enn lítil en mikill meirihluti þeirra veltir undir 10 m.kr. samkvæmt könnuninni. Þannig eru tæplega 92% þeirra fyrirtækja sem eru búin að starfa í 2 ár eða skemur með veltu undir 100 m.kr. og ríflega 69% þeirra sem starfað hafa í 3 til 5 ár.

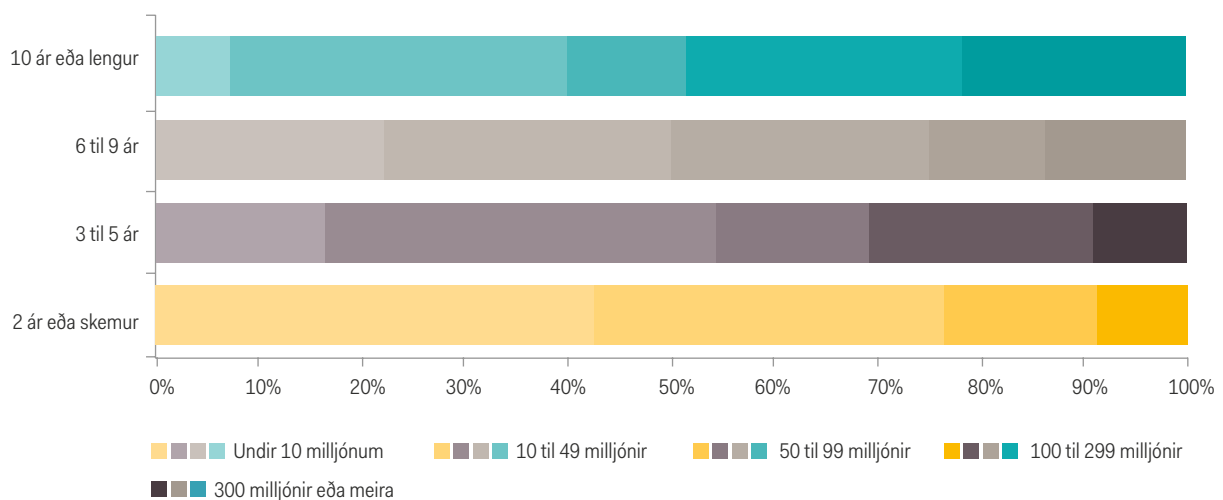
Þrátt fyrir að stór hluti fyrirtækja í ferðapjónustu hafi verið stofnaður samhliða þeim öra vexti sem verið hefur í greininni undanfarin ár er einnig talsvert um eldri fyrirtæki. Þannig hafa 47% fyrirtækja starfað í 10 ár eða lengur. Þetta endurspeglar að greinin á sér langa sögu hér á landi og hafa mörg starfandi ferðapjónustufyrirtæki verið í rekstri í áratugi. Velta eldri fyrirtækjanna er almennt meiri en þeirra sem yngri eru. Þannig eru 60% þeirra sem starfað hafa í 10 ár eða lengur að velta yfir 50 m.kr. og 48% að velta yfir 100 m.kr. samkvæmt könnun MMR.

Þegar velta er skoðuð eftir aldri fyrirtækja kemur í ljós að 10-49 m.kr. veltubilið er algengast hjá öllum aðilum nema þeim sem hafa starfað í tvö ár eða skemur. Þar er algengast að veltan sé undir 10 milljónum króna.

Mynd 31. Hversu mörg ár hefur fyrirtækið verið í rekstri?

Mynd 32. Velta á árinu 2014 eftir fjölda ára í rekstri

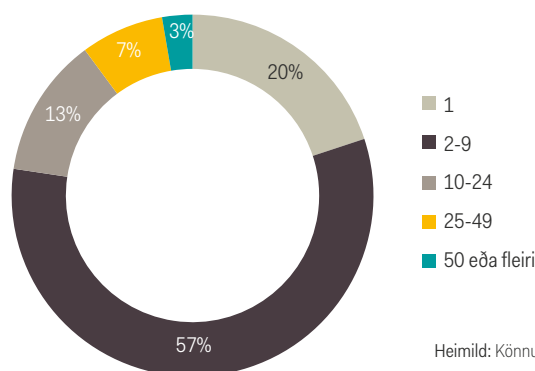

⁴ Íslandsbanki gerði, í samstarfi við MMR, könnun á meðal starfandi ferðapjónustuaðila. Í úrtakinu voru 726 fyrirtæki, 300 svöruðu og svarhlutfallið var því 41,3%.

Mest um lítil og örfyrirtæki

Um 97% af fyrirtækjum í ferðapjónustu eru með starfsmannafjölda innan við 50 samkvæmt könnun MMR. Teljast þau til lítilla fyrirtækja og örfyrirtækja samkvæmt skilgreiningu ESB en samkvæmt henni er litlum og meðalstórum fyrirtækjum skipað í þrjá undirflokkka: örfyrirtæki, lítil fyrirtæki og meðalstór fyrirtæki. Örfyrirtæki eru með færri en 10 starfsmenn, lítil fyrirtæki innan við 50 starfsmenn og meðalstór fyrirtæki eru með allt að 250 starfsmenn. 77% fyrirtækja í ferðapjónustu hér á landi eru með undir tíu starfsmenn og flokkast sem örfyrirtæki. 20% af heildinni eru einyrkjar. Einungis er hægt að skipa um 3% svarenda í hóp meðalstórra fyrirtækja. Flest fyrirtæki í ferðapjónustu velta á bilinu 10-49 m.kr. eða 33% samkvæmt könnun MMR. Einnig eru 66% með veltu undir 100 m.kr. Þetta endurspeglar ennfremur að flest fyrirtæki í greininni eru lítil fyrirtæki og örfyrirtæki.

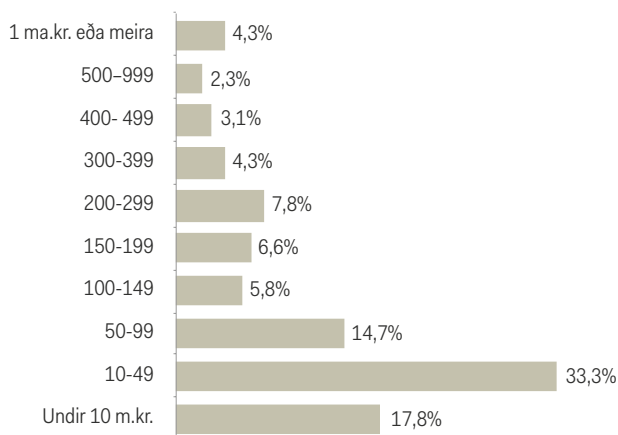
Mynd 33. Hvað starfa margir hjá fyrirtækinu?

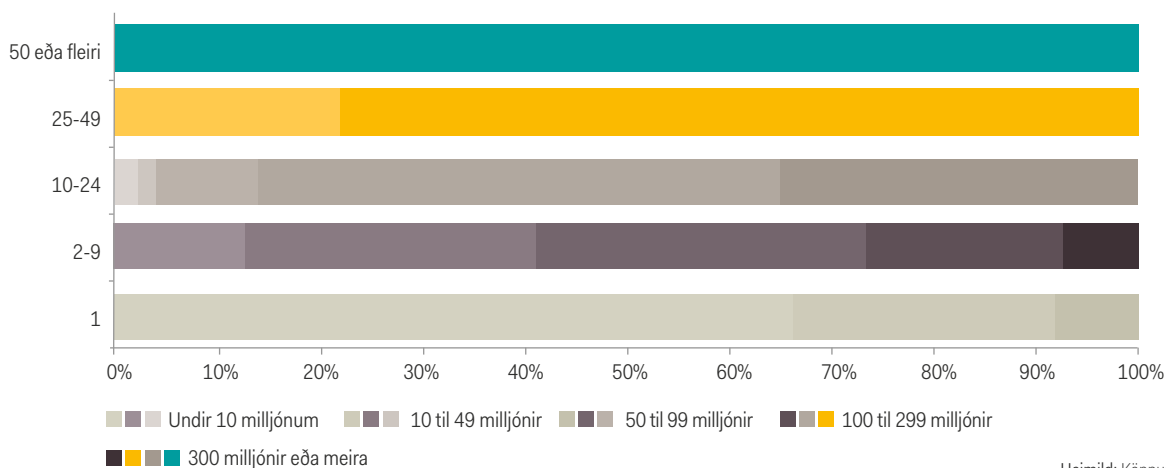
Nokkuð um lítil fyrirtæki með góða veltu

Um 8% þeirra fyrirtækja í ferðapjónustu sem velta á bilinu 50-99 milljónum eru einyrkjar og um 19% þeirra sem velta 300 milljónum eða meira eru einungis með 2-9 starfsmenn. Það er því nokkuð um aðila með talsverða veltu þrátt fyrir að fáir starfsmenn séu þar að baki. Fjöldi starfsmanna vex svo að jafnaði eftir því sem veltan eykst.

Mynd 34. Hver var velta þíns fyrirtækis á árinu 2014? (m.kr.)

Mynd 35. Velta eftir starfsmannafjölda (m.kr.)

Landsvæðaskipting

Flest fyrirtæki í ferðapjónustu á höfuðborgarsvæðinu

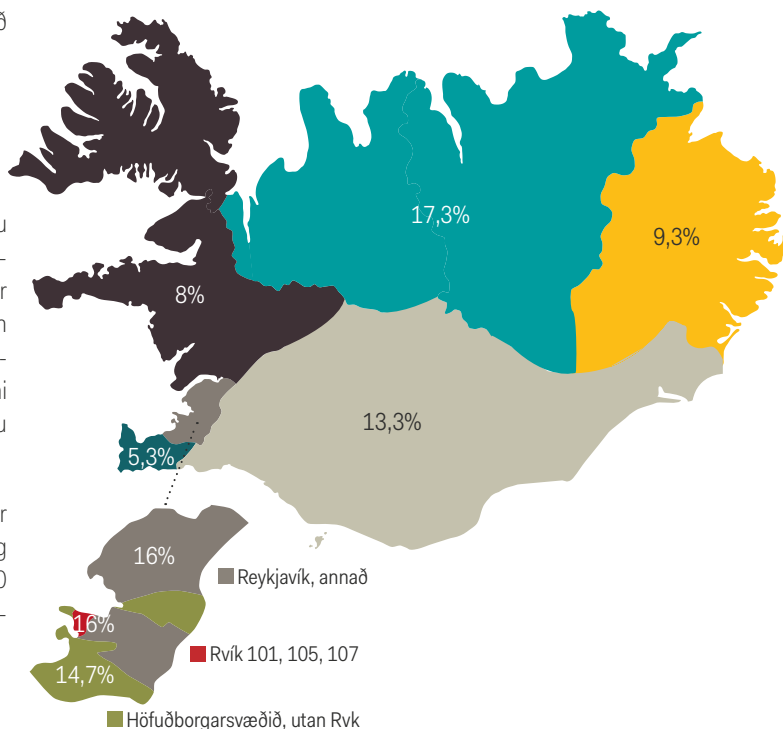
Samkvæmt skráðu pósthúsnúmeri eru tæplega 47% fyrirtækja í ferðapjónustu staðsett á höfuðborgarsvæðinu og þar af eru flest í Reykjavík eða 32%. Næstflest eru á Norðurlandi eða 17%. Hafa þeir í huga að skráð pósthúsnúmer fyrirtækis þarf ekki endilega að endurspeglar hvar starfsemi fer að mestu fram. Þannig geta fyrirtæki sem eru skráð á höfuðborgarsvæðinu allt eins stundað viðskipti um allt land.

Meiri velta hjá ferðapjónustufyrirtækjum sem skráð eru í Reykjavík

Þau fyrirtæki sem eru með mestu veltuna í ferðapjónustunni eru flest skráð í Reykjavík. Í pósthúsnúmerunum 101, 105 og 107 er hlutdeild fyrirtækja sem velta 300 m.kr. eða meira um 32%. Flestir ferðapjónustuaðilar sem skráðir eru í fyrrgreindum pósthúsnúmerum eru því að velta meira en 300 m.kr. Er eflaust um að ræða höfuðstöðvar fyrirtækja í mörgum tilfellum sem síðan eru með starfsemi víða um land. Um 72% aðila með 300 m.kr. eða meira í veltu eru staðsettir innan höfuðborgarsvæðisins.

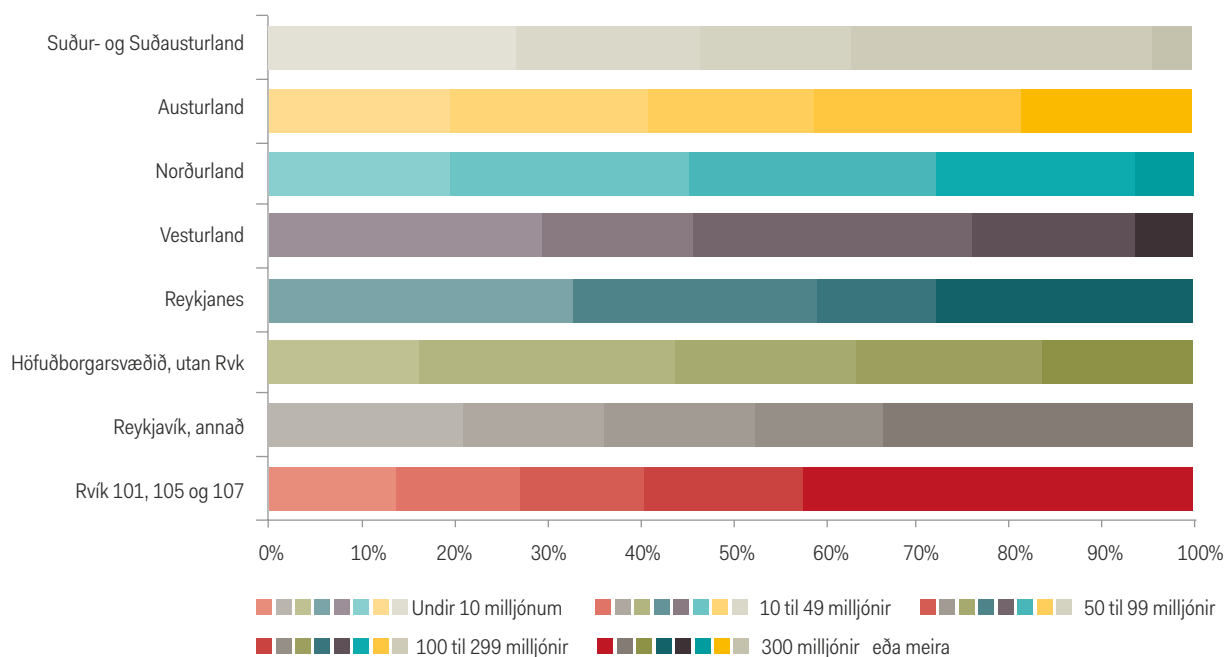
Um 61% ferðapjónustuaðila sem velta undir 10 m.kr. eru staðsettir á landsbyggðinni og þar af flestir á Vesturlandi. Bæði á Vestur- og Norðurlandi velta rúmlega þrír af hverjum fjórum aðilum undir 100 m.kr. Af þeim sem velta 300 m.kr. eða meira utan höfuðborgarsvæðisins eru flestir á Reykjanesi.

Mynd 36. Landsvæðaskipting ferðapjónustunnar

Heimild: Könnun MMR

Mynd 37. Velta á árinu 2014 eftir landsvæðum

Heimild: Könnun MMR

Eiginfjárstaða að lagast

Hlutdeild þeirra fyrirtækja í ferðapjónustu sem eru með neikvætt eigið fé hefur farið úr 24% í 11% frá árinu 2011. Flest eru með eigið fé á bilinu 0-30%. Aðilum með 100% eigið fé hefur einnig fjölgað. Heilt yfir hefur eiginfjárstaða aðila í ferðapjónustu því batnað á undanförunum árum samhliða miklum vexti í greininni.

Flestir með neikvætt eigið fé velta undir 10 milljónum

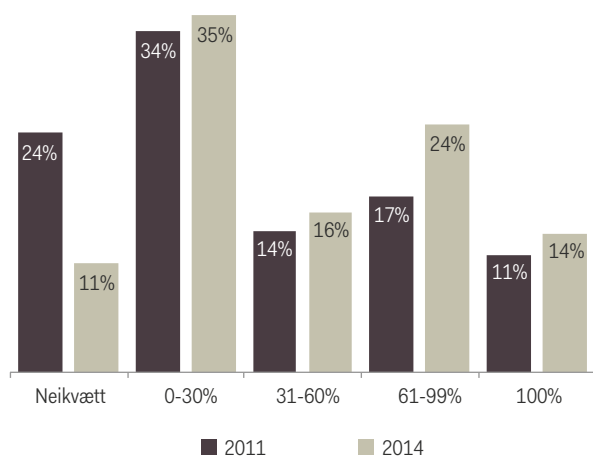
Þegar eiginfjárlutfall er skoðað miðað við veltu kemur í ljós að flest þeirra fyrirtækja í ferðapjónustu sem velta undir 10 m.kr. eru fjármögnuð alfarið með eiginfjárframlagi. Einnig eru mörg þeirra með neikvætt eigið fé. Hjá þeim félögum sem velta meira en 300 m.kr. er ekkert með neikvætt eigið fé og heldur ekkert sem er fjármagnað alfarið með eiginfjárframlagi. Flest þeirra eru með eiginfjárlutfall á bilinu 61-99%.

Áhrif erlendra ferðamanna og árstíðasveifla

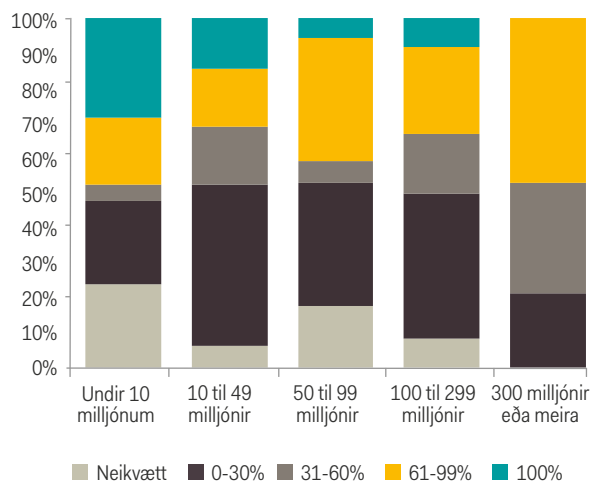
Velta sem rekja má til erlendra ferðamanna eykst

Á árinu 2011 gátu um 75% aðila rakið meira en helming af veltu sinni til erlendra ferðamanna. Á árinu 2014 var hlutfallið orðið rúm 85%. Áhrif erlendra ferðamanna á rekstur aðila í ferðapjónustu eru því að aukast. Kemur það í sjálfu sér ekki á óvart í ljósi þess hve mikil fjölgun erlendra ferðamanna hefur verið hér á landi á tímabilinu.

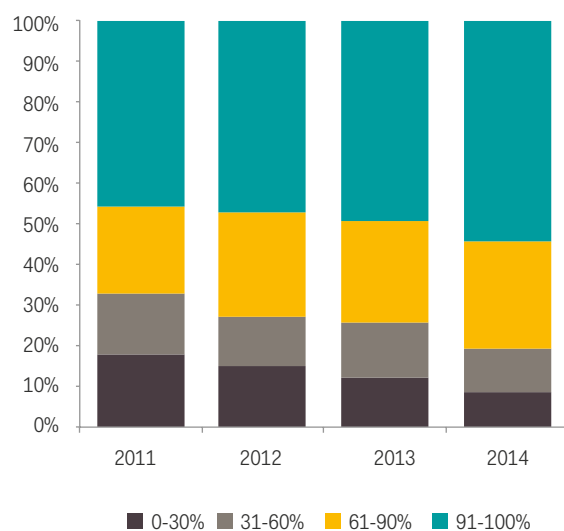
Mynd 38. Þróun eiginfjárstöðu 2011-2014

Mynd 39. Eiginfjárlutfall eftir veltu 2014

Mynd 40. Hversu stórt hlutfall af veltu þíns fyrirtækis má rekja til þjónustu við erlenda ferðamenn?

Að meðaltali um 66% af sölu á sér stað yfir sumarið

Síðastliðinn áratug eða svo hefur að meðaltali rétt um helmingur allra ferðamanna ferðast hingað til lands yfir sumarmánuðina. Niðurstöður könnunar MMR sýna hærri veltu yfir sumarmánuðina en fjöldi ferðamanna gefur til kynna. Ástæðan gæti meðal annars verið sú að tekjur sem koma til vegna íslenskra viðskiptavina eru að öllum líkindum meiri á sumrin enda ferðast landinn mest inn-lands í júní, júlí og ágúst. Niðurstöðurnar leiddu einnig í ljós minni árstíðasveiflu í ferðapjónustu á höfuðborgarsvæðinu og á nærliggjandi svæðum en úti á landi. Einnig virðist draga úr árstíðasveiflu eftir því sem umfang rekstursins eykst. Þau fyrirtæki sem hafa 25 eða fleiri starfsmenn telja að um 54% af veltunni komi til á sumrin á meðan einyrkjar telja hlutfallið vera um 71%.

Gæða- og öryggismál

Gæði þjónustu segja til um að hve miklu leyti þjónusta er veitt í samræmi við bestu þekkingu sem völ er á. Skipulag og starfsumhverfi gegna lykilhlutverki í því að tryggja öryggi og gæði þjónustunnar. Gæði þjónustu felast í því að veita þá þjónustu sem búið er að lofa. Hægt er að mæla gæði eftir ákveðnum gæðastöðlum, sem mörg ferðapjónustufyrirtæki eru með.

Samkvæmt könnun Ferðamálastofu hefur hlutfall ferðamanna sem hingað koma og finnst skipta máli við val á ferðapjónustufyrirtæki að það sé með viðurkennda gæðavottun farið hækkandi. Hlutfall þeirra sem finnst það frekar eða mjög mikilvægt hækkaði úr 56% í 65% á milli áruna 2013 og 2014. Því virðist gæðavitund ferðamanna fara vaxandi.

Vakinn – Viðurkennd ferðapjónusta

Ferðapjónustuaðilum á Íslandi hefur til margra ára fundist nauðsynlegt að hafa samræmt gæðakerfi sem gæti hentað fyrir allar greinar í ferðapjónustu á Íslandi. Vakinn er gæða- og umhverfiskerfi sem hefur verið starfrækt síðan 2011 og er hugsað sérstaklega fyrir ferðapjónustuna. Kerfið er byggt upp út frá samskonar gæðakerfi og finnst í ferðapjónustunni á Nýja-Sjálandi en hefur verið staðfært og lagað að íslenskum aðstæðum. Gæðakerfi Vakans er annars vegar stjórnujökfur fyrir gististaði og hins vegar almenn og sértæk viðmið fyrir hvers konar starfsemi sem fer fram hjá ferðapjónustufyrirtækjum. Einnig er Vakinn umhverfiskerfi sem byggir á stefnumótun, starfsháttum, innkaupum og notkun bjarga.

Ávinningur af þátttöku í Vakanum fyrir ferðapjónustufyrirtæki eru handleiðsla og ráðgjöf, aðgangur að fræðslu og hjálpargögnum, skýrari stefna og aukin færni við rekstur fyrirtækisins. Þá er bætt öryggi og velferð gesta og starfsmanna gæðastimpill fyrir fyrirtækin. Faglegar úttektir og aukin markaðstækifæri ættu að gefa fyrirtækjum sem nota Vakann samkeppnisforskot ekki síst ef horft er til vaxandi gæðavitundar ferðamanna.

Mynd 41. Meðalvelta eftir árstíma

Vetur/Vor
16%

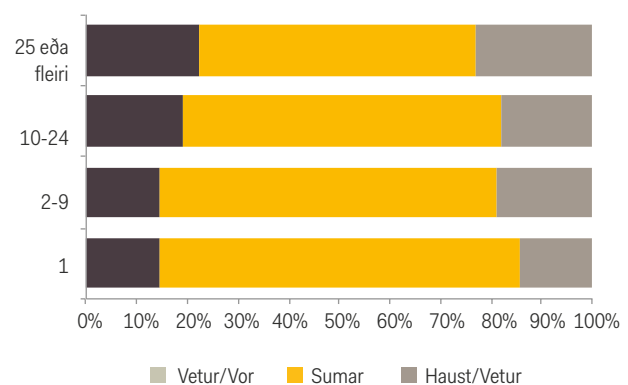
Sumar
66%

Haust/Vetur
18%

Heimild: Könnun MMR

Mynd 42. Árstíðabundin velta eftir fjölda starfsmanna

Heimild: Könnun MMR

Ferðamálastofa hefur leitt vinnuna við Vakann en verkefnið hefur verið unnið í náinni samvinnu við Samtök ferðapjónustunnar, Nýsköpunarmiðstöð og Ferðamálasamtök Íslands. Það er mikilvægt að tryggja gott samstarf Vakans við ferðapjónustuna og kynna vottunina fyrir aðilum greinarinnar.

Staða menntunar í ferðapjónustu

Í skýrslu sem KPMG tók saman um stöðu menntunar í ferðapjónustu á Íslandi að beiðni Ferðamálastofu kemur fram töluvert gap á milli fjölgunar ferðamanna og aukinnar fagmenntunar fólks í greininni.

Sú mikla fjölgun ferðamanna sem orðið hefur kallar á aukna menntun starfsfólks í ferðapjónustu. Í skýrslunni kemur til dæmis fram að 45% af starfsmönnum á hótélum og veitingahúsum eru án formlegrar menntunar en á almenna markaðinum er hlutfallið um 25%.

Samráð um menntun er fyrir hendi á milli fræðsluaðila og atvinnugreinarinnar en það væri æskilegt að efla þetta samstarf til muna. Heildarsýn yfir menntunarþarfir greinarinnar er ekki til staðar og ekki er samfella í menntunarframboði fyrir greinina. Þó er menntun miklu betri núna en fyrir nokkrum árum. Til að ná að sinna framtíðarþörfum greinarinnar sem best þarf uppbyggingu og stefnumörkun ásamt heildarsýn í menntunarmálum.

Kröfur ferðamanna um gæðapjónustu eru fyrir hendi. Hagsmunaaðilar þurfa að skapa eftirsóknarverða umgjörð um ferðapjónustuna og stuðla að aukningu fagmenntaðs starfsfólks. Einnig er talið æskilegt að setja af stað símenntun fyrir núverandi starfsfólk og vinna markvisst að því að efla menntun.

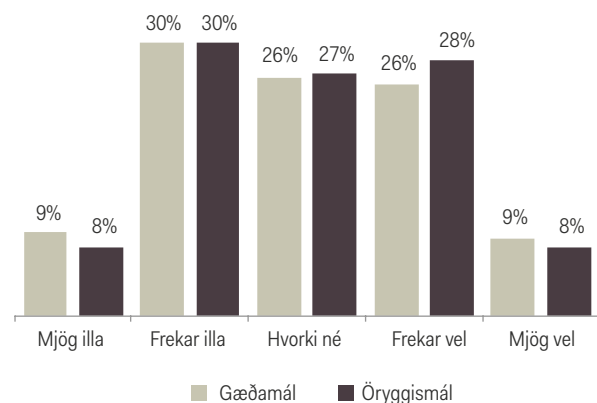
Staða gæða- og öryggismála innan ferðapjónustunnar

Samkvæmt niðurstöðum könnunar MMR kemur í ljós að meirihluti eða 62,4% aðila í greininni telja að gæðamálum í ferðapjónustu sé frekar eða mjög vel háttað. Þegar horft er til öryggismála er niðurstaðan heilt yfir nokkuð svipuð. Því virðast aðilar í greininni hafa góða trú á eigin hæfni til að standa vel að gæða- og öryggismálum.

Sé horft til þess hvernig aðilar í greininni telja að staðið sé að opinberu eftirliti með gæða- og öryggismálum eru þeir ekki á einu máli. Svörin gefa til kynna að aðilar skiptist í tvær fylkingar í afstöðu sinni. Þeir sem telja að mjög eða frekar illa sé staðið að þessum málum eru ögn fleiri en þeir sem telja að frekar eða mjög vel sé staðið að þeim.

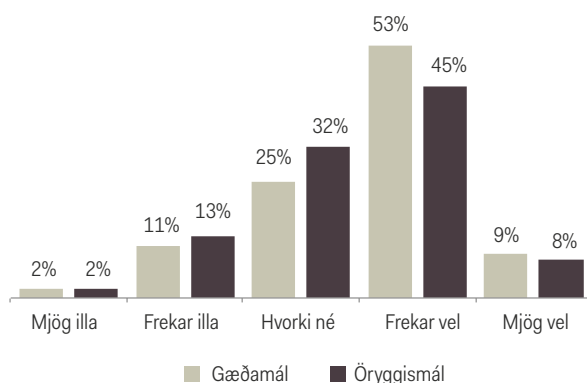
Mikill meirihluti svarenda hefur ekki hlotið öryggis- eða gæðavottun. Í ljósi aukinnar gæðavitundar erlendra ferðamanna gæti það verið áhyggjuefni. Niðurstöður sýna að 71,4% aðila eru hvorki með öryggis- né gæðavottun af neinu tagi. Aðilar með öryggis- og/ eða gæðavottun eru 29,8%. Af þeim eru 6,9% með Vakann og 22,9% með aðra vottun. Aðrar vottanir sem aðilar í ferðapjónustu hafa eru til dæmis Bláfáninn, ISO staðlar, Svansvottun, Ferðapjónusta bænda og fleira.

Mynd 44. Hversu vel eða illa telur þú að staðið sé að opinberu eftirliti með gæða- og öryggismálum á Íslandi?

Heimild: Könnun MMR

Mynd 43. Á heildina litið, hversu vel eða illa telur þú að gæða- og öryggismálum sé háttað hjá ferðapjónustufyrirtækjum á Íslandi?

Heimild: Könnun MMR

Mynd 45. Hefur þitt fyrirtæki hlotið öryggis- og/ eða gæðavottun tengda ferðapjónustu?

Heimild: Könnun MMR

Meirihluti aðila í greininni andvígur náttúrupassanum

Náttúrupassinn er sú leið sem stjórnvöld hafa sett fram til að stuðla að verndun og viðhaldi íslenskrar náttúru. Tekjur af passanum eiga að nýtast til að byggja upp, viðhalda og vernda ferðamannastaði. Í frumvarpi um náttúrupassann er ákvæði um það að hver sá sem náð hefur 18 ára aldri og hyggst heimsækja ferðamannastað á Íslandi sem á aðild að náttúrupassa skal greiða gjald sem nemur 1.500 krónum fyrir náttúrupassann og gildir hann í þrjú ár.

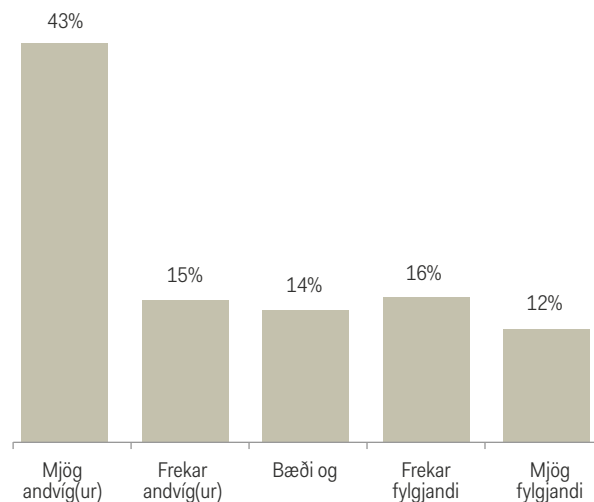
Niðurstöður könnunar MMR sýna að um 58% aðila í ferðapjónustu eru andvígir náttúrupassanum og 28% fylgjandi. Könnun sem MMR gerði á meðal almennings í desember 2014 sýndi að um 47% voru andvígir passanum og 31% fylgjandi. Aðilar í greininni eru þannig síður fylgjandi náttúrupassanum en almenningur. Það er því ljóst að ekki ríkir sátt um náttúrupassann í þeirri mynd sem hann er hugsaður í dag.

Horft fram á veginn

Fjárfestingar

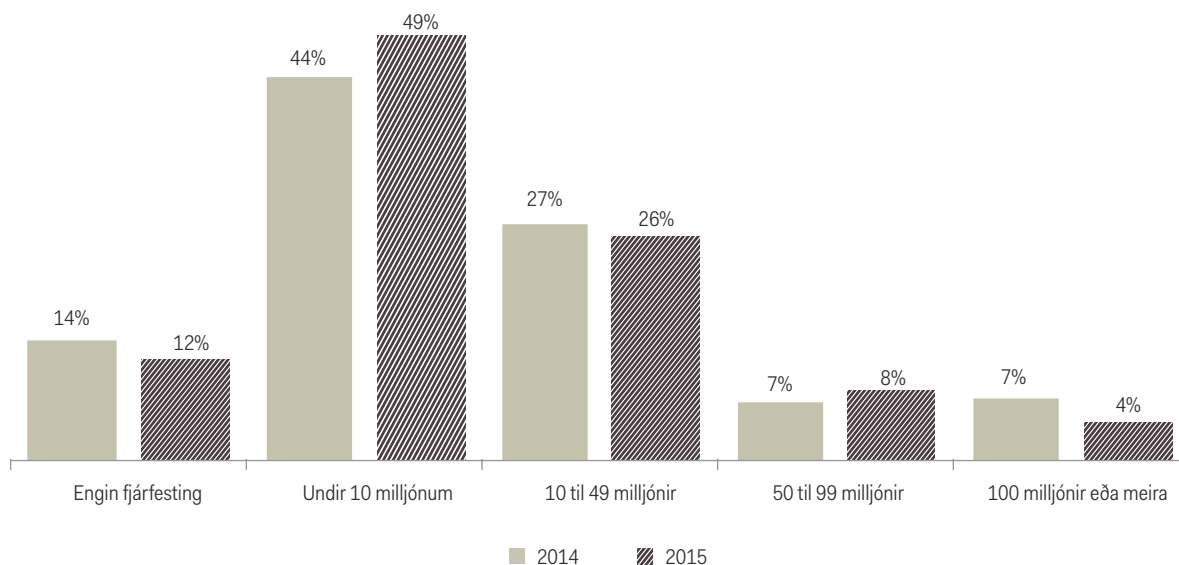
Flestir aðilar í ferðapjónustu, eða 61%, telja að þeir muni fjárfesta fyrir undir 10 m.kr. á árinu 2015. Telja 87% að fjárfestingar þeirra verði undir 50 m.kr. Þetta endurspeglar að flest fyrirtæki í greininni eru lítil eða örfyrirtæki. Langflestir sem velta undir 50 m.kr. telja sig ætla að fjárfesta fyrir minna en 10 m.kr. Færri telja sig ekki þurfa að fjárfesta neitt á árinu 2015 en á árinu 2014.

Mynd 46. Hversu fylgjandi eða andvíg(ur) ert þú að ferðamönnum (íslenskum sem erlendum) verði gert að kaupa „náttúrupassa“ til að öðlast aðgengi að helstu ferðamannastöðum á Íslandi?

Heimild: Könnun MMR

Mynd 47. Fjárfestingar 2014 og áætlaðar fjárfestingar 2015

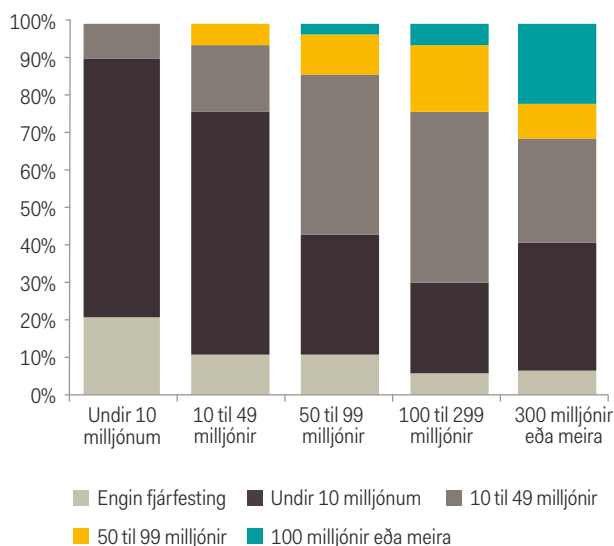
Heimild: Könnun MMR

Aðilar með veltu á bilinu 50-299 m.kr. eru flestir að fjárfesta fyrir 10-49 m.kr. Stærstu fjárfestingaráformin eru hjá veltumestu félögum en um 22% þeirra sem velta 300 m.kr. eða meira segjast ætla að fjárfesta fyrir 100 m.kr. eða meira á árinu.

Flestir telja sig þurfa að ráðast í viðhaldsfjárfestingar á árinu 2015 eða um 40%. Ætla 24% að fara í nýfjárfestingar en 32% segja að fjárfestingarþörf þeirra liggi bæði í nýfjárfestingum og viðhaldsfjárfestingum.

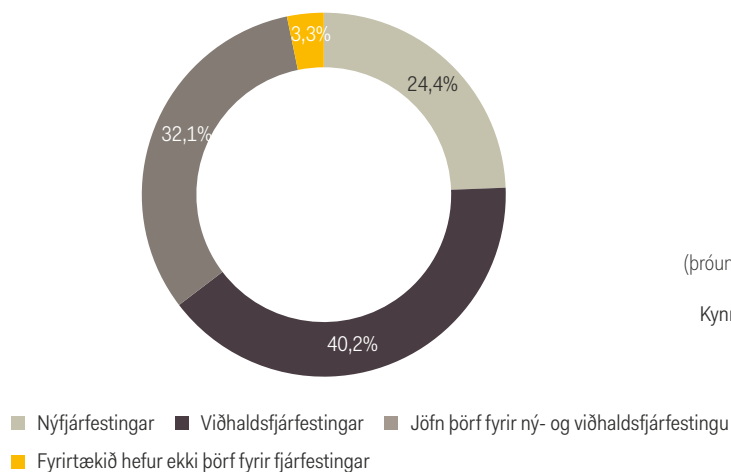
Flestir telja sig þurfa að verja fjármunum í fasteignir eða um 37%. Þar á eftir telja 22% aðila sig þurfa að fjárfesta í farartækjum. Einnig eru um 19% aðila með fjárfestingaráform í tengslum við kynningar og markaðsstarf.

Mynd 48. Áætlaðar fjárfestingar 2015 eftir veltu

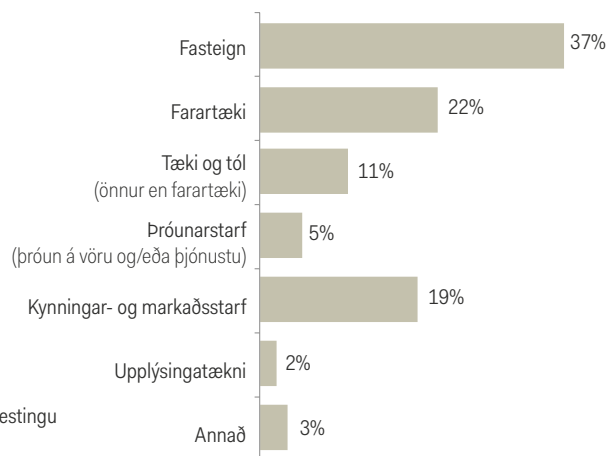
Heimild: Könnun MMR

Mynd 49. Hvar liggur fjárfestingarþörfin árið 2015

Heimild: Könnun MMR

Mynd 50. Í hverju felst fjárfestingarþörfin árið 2015

Heimild: Könnun MMR

Sameiningar

Frá árinu 2009 hafa rúm 13% fyrirtækja í ferðapjónustu sameinast öðru félagi. Séu sameiningar skoðaðar í samhengi við veltu kemur í ljós að hæsta hlutfall þeirra sem hafa sameinast öðru félagi frá árinu 2009 er á meðal aðila sem velta 300 m.kr. eða meira. Því er ljóst að algengast er að sameiningar eigi sér stað á meðal stærri aðila innan ferðapjónustunnar.

Þar sem greinin samanstendur að langstærstum hluta af litlum fyrirtækjum eða örfyrirtækjum kemur ekki á óvart að hlutfall sameinaðra fyrirtækja sé frekar lágt.

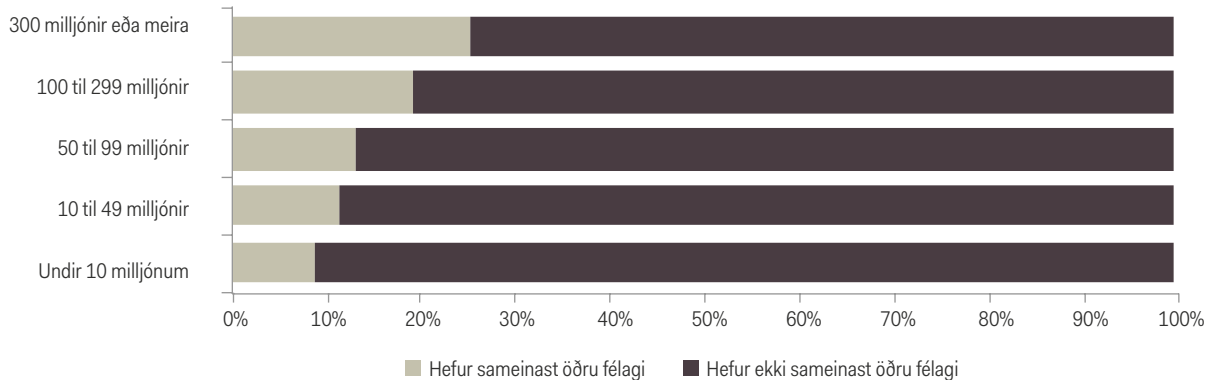
Um 7% aðila telja að þeir muni kaupa annað félag á næstu 12 mánuðum. Flestir þeirra sem ætla að kaupa annað félag eru að velta á milli 100 til 299 m.kr. en um 15% aðila á því veltubili fyrirhuga kaup á öðru fyrirtæki á næstu 12 mánuðum. Enginn af þeim sem veltir undir 10 m.kr. telur sig ætla að kaupa annað félag.

Mynd 51. Hefur fyrirtækið keypt annað fyrirtæki eða verið keypt af öðru fyrirtæki frá og með árinu 2009?

Heimild: Könnun MMR

Mynd 52. Sameining frá árinu 2009 með hliðsjón af veltu

Heimild: Könnun MMR

Þegar fyrirhuguð kaup á öðru fyrirtæki á næstu 12 mánuðum eru skoðuð með tilliti til þjónustugreina kemur í ljós að ferðaskrifstofur hafa þar hæsta hlutfallið, eða um 8%. Enginn rekstraraðili bílaleigu telur sig ætla að kaupa annað fyrirtæki á næstu 12 mánuðum.

Mynd 53. Er fyrirhugað að fyrirtækið kaupi annað fyrirtæki á næstu 12 mánuðum?

Heimild: Könnun MMR

Velta

Aðilar með neikvætt eigið fé misbjartsýnir

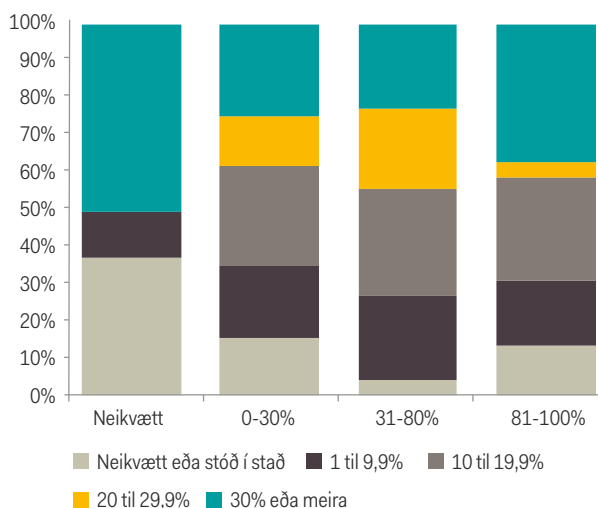
Rúm 37% aðila í ferðapjónustu með neikvætt eigið fé telja að tekjuvöxtur ársins 2015 verði neikvæður eða enginn. Grundvöllur fyrir áframhaldandi rekstri gæti því verið erfiður fyrir einhverja af þessum aðilum. Um helmingur þeirra sem eru með neikvætt eigið fé gerir ráð fyrir því að tekjuvöxtur verði 30% eða meiri. Slikur tekjuvöxtur gæti því stuðlað að viðsnúningi á erfiðum rekstri í einhverjum tilfellum.

Sveiflukenndari rekstur hjá aðilum með minni veltu

Flestir ferðapjónustuaðilar með veltu undir 10 m.kr. áætla að veltuaukning verði 30% eða meiri á árinu 2015, eða tæp 49%. Næstflestir áætla að veltuaukning standi í stað eða verði neikvæð, eða tæp 21%. Félögin skiptast því í tvær fylkingar hvað þetta varðar þar sem að ýmist ríkir mikil eða talsverð bjartsýni eða umtalsverð svartýni.

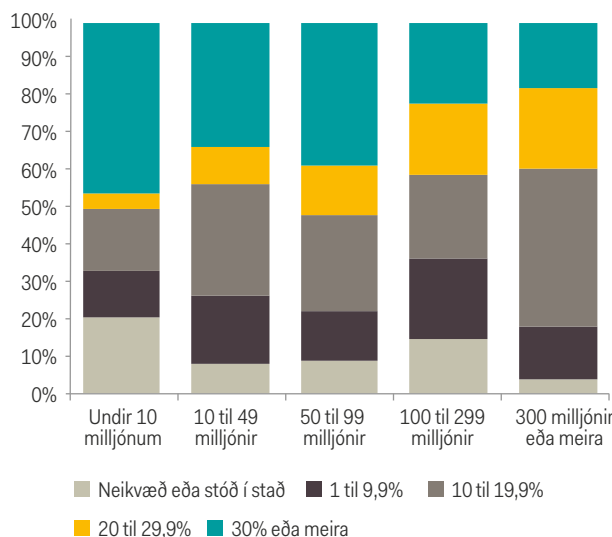
Meiri stöðugleiki ríkir hjá félögum sem velta 300 m.kr. eða meira. Þar spá rúm 64% veltuaukningu á bilinu 10-29,9%.

Mynd 54. Áætluð veltuaukning 2015 með hliðsjón af eiginfjárlutfalli

Heimild: Könnun MMR

Mynd 55. Áætluð veltuaukning 2015 með hliðsjón af veltu

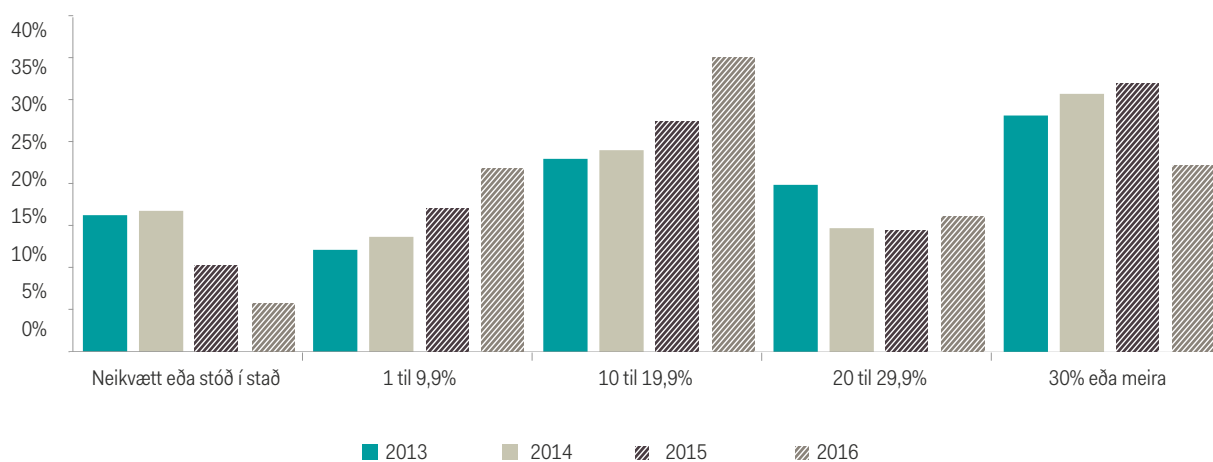
Heimild: Könnun MMR

Aðilar í ferðapjónustu reikna flestir með umtalsverðri veltuaukningu á árinu 2015

Tæplega 32% aðila í ferðapjónustu reikna með 30% eða meiri veltuaukningu á milli árána 2014 og 2015. Gera tæplega 73% aðila í greininni ráð fyrir því að veltuaukningin verði 10% eða meiri. Er ljóst af þessu að ferðapjónustuaðilar reikna með góðu ferðamannaári. Fer það nokkuð heim og saman við áætlun Greiningar Íslandsbanka um aukningu ferðamanna og gjaldeyristekjur greinarinnar. Aðilar í greininni vænta öllu meiri vaxtar í veltu á árinu 2015 en var á milli árána 2013 og 2014. Á árinu 2016 gera aðilar í greininni hins

vegar ráð fyrir að það dragi aðeins úr vextinum en þá fækkar þeim sem spá 30% eða meiri veltuaukningu á milli ára og á móti fjölga þeim sem reikna með 10-19,9% veltuaukningu. Þrátt fyrir að aðilar í greininni reikni með minni vexti á árinu 2016 er ljóst að þeir gera áfram ráð fyrir miklum vexti. Þannig spá 22% þeirra að vöxturinn verði yfir 30% á árinu 2016 og 16% að vöxturinn verði á bilinu 20-29,9%.

Mynd 56. Veltuaukning 2013-2014 og áætluð veltuaukning 2015-2016

Heimild: Könnun MMR

Heimildir

Alþingi. (e.d.). 143. löggjafarþing 2013–2014. Sótt 12. janúar 2015 af

<http://www.althingi.is/altext/143/s/1196.html>

Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið. (e.d.). Skýrsla atvinnuvega- og nýsköpunarráðherra um stöðu ferðapjónustunnar.

Sótt 12. janúar 2015 af <http://www.althingi.is/altext/141/s/pdf/0988.pdf>

Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið. (e.d.). Spurningar & svör um náttúrupassa. Sótt 13. janúar 2015 af

<http://www.atvinnuvegaraduneyti.is/verkefni/malaflokkar/ferdathjonusta/natturupassi/nr/8439>

Ferðamálastofa. (2014). Erlendir ferðamenn á Íslandi – sumar 2014. Sótt 19. janúar 2015 af

http://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/Frettamyndir/2014/desember/2014-12-17_ferdamalastofa_erlendir-ferdamenn_an_vaka_maskinuskyrsla_islenska.pdf

Ferðamálastofa. (2014). Erlendir gestir um Flugstöð Leifs Eiríkssonar 2003-2015. Sótt 26. janúar 2015 af

<http://www.ferdamalastofa.is/is/tolur-og-utgafur/fjoldi-ferdamanna/talningar-ferdamalastofu-i-flugstod-leifs-eirikssonar>

Ferðamálastofa. (2014). Ferðalög Íslendinga 2013. Sótt 15. janúar 2015 af

<http://www.ferdamalastofa.is/is/tolur-og-utgafur/utgefid-efni/ferdavenjur/ferdalog-islendinga-2013>

Ferðamálastofa. (2014). Könnun meðal erlendra ferðamanna á Íslandi veturinn 2013/14. Sótt 16. janúar 2015 af

<http://www.ferdamalastofa.is/is/tolur-og-utgafur/utgefid-efni/ferdavenjur/konnun-medal-erlendra-ferdamanna-a-islandi-veturinn-2011-13>

Ferðamálastofa. (2014). Niðurstöður úr ferðavenjukönnun sumargesta. Sótt 9. janúar 2015 af

<http://www.ferdamalastofa.is/is/um-ferdamalastofu/frettir/nidurstodur-ur-ferdavenjukonnun-sumargesta>

Hagfræðistofnun Háskóla Íslands. (2006). Áhrif raungengis á ferðapjónustu. Sótt 11. febrúar 2015 af

http://hhi.hi.is/sites/hhi.hi.is/files/C-Series/2006/C06_02.pdf

Hagstofa Íslands. (e.d.). Ferðapjónusta. Sótt 13. febrúar 2015 af

<http://hagstofa.is/Hagtolur/Ferdamal-samgongur-UT/Ferdathjonusta>

Hagstofa Íslands. (e.d.). Gisting. Sótt 13. febrúar 2015 af

<http://hagstofa.is/Hagtolur/Ferdamal-samgongur-UT/Gisting>

Hagstofa Íslands. (e.d.). Vöru- og þjónustuviðskipti. Sótt 19. febrúar 2015 af

<http://hagstofa.is/pages/2271>

KPMG. (2014) Betur vinnur vit en strit – eða hvað? Sótt 10. febrúar 2015 af

http://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/Frettamyndir/2014/november/betur_vinnur_vit_en_strit.pdf

Markaðs- og miðlarannsóknir. (2014). 31,2% fylgjandi náttúrupassa. Sótt 26. janúar 2015 af

<http://mmr.is/frettir/birtar-nieurstoeur/438-mmr-konnun-31-2-fylgjandi-natturupassa>

Markaðs- og miðlarannsóknir. (2014). Ferðalög Íslendinga. Sótt 12. febrúar 2015 af

http://www.ferdamalastofa.is/static/research/files/fms_2014_01_final6.pdf

PricewaterhouseCoopers. (2014, mars). Room to grow. European cities hotel forecast for 2014 and 2015.

18 gateway cities, Amsterdam to Zurich. Sótt 12. janúar 2015 af

http://www.pwc.com/en_GX/gx/hospitality-leisure/room-to-grow-european-cities-hotel-forecast-2014-and-2015.jhtml

Rannsóknasetur verslunarinnar. (e.d.). Mánaðarleg kortavelta erlendra ferðamanna eftir útgjaldaliðum. Sótt 8. janúar 2015 af

<http://rsv.is/pages/kortavelta-ferdamanna/erlend-kort-utgjaldalidir/>

Rannsóknasetur verslunarinnar. (e.d.). Mánaðarleg kortavelta erlendra ferðamanna eftir þjóðerni. Sótt 8. janúar 2015 af

<http://rsv.is/pages/kortavelta-ferdamanna/erlend-kort-thjoderni/>

Samgöngustofa. (e.d.). Aldur fólksbifreiða – 1994 til 2013. Sótt 14. janúar 2015 af

<http://bifreidatolur.samgongustofa.is/?nid=1216>

Vakinn. (e.d.). Um Vakann. Sótt 13. janúar 2015 af

<http://www.vakinn.is/is/um-vakann>

World Tourism Organization. (2014). UNWTO Tourism Highlights 2014 Edition. Sótt 5. febrúar 2015 af

http://dtxqt4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_highlights14_en_hr_0.pdf

Myndir

- Mynd 1. Skipting lánasafns Íslandsbanka til fyrirtækja eftir atvinnugreinum 2014
- Mynd 2. Fjöldi ferðamanna (skemmtiferðaskip undanskilin) og íbúafjöldi á landinu frá 1949
- Mynd 3. Fjöldi ferðamanna um Keflavíkurflugvöll (í þúsundum)
- Mynd 4. Breyting á fjölda ferðamanna á milli ára og raungengi krónunnar
- Mynd 5. Fjöldi ferðamanna um Keflavíkurflugvöll (í þúsundum)
- Mynd 6. Hlutdeild heildarfjölda ferðamanna eftir árstíðum
- Mynd 7. Hlutdeild ferðamanna eftir þjóðerni í hverjum mánuði á árinu 2014
- Mynd 8. Fjöldi ferðamanna eftir þjóðerni 2010-2014 (í þúsundum)
- Mynd 9. Útflutningur vöru og þjónustu (ma.kr.)
- Mynd 10. Kortaveltujöfnuður (ma.kr.)
- Mynd 11. Kortaveltujöfnuður, uppsafnaður frá áramótum (ma.kr.)
- Mynd 12. Meðaleyðsla á mann á hverja gistinótt (þús. kr.)
- Mynd 13. Fjölgun starfandi á tímabilinu 2010-2014
- Mynd 14. Starfandi í ferðapjónustu sem hlutfall af heildarfjölda starfandi
- Mynd 15. Fjöldi gistingu á hótélum um allt land með hliðsjón af heildarfjölda erlendra ferðamanna
- Mynd 16. Nýting herbergja á hótélum
- Mynd 17. Raunverð gistingar og nýting herbergja á hótélum
- Mynd 18. Nýtingarhlutfall hótélherbergja á höfuðborgarsvæðinu eftir mánuðum
- Mynd 19. Fjöldi hótélherbergja og nýting á höfuðborgarsvæðinu
- Mynd 20. Fjöldi nýrra hótélherbergja í Reykjavík á ári – áætlun 2015-2018
- Mynd 21. Hvað þarf mörg ný herbergi til þess að mæta fjölgun ferðamanna 2015?
- Mynd 22. Nýting hótélherbergja mismunandi borga, rauntölur 2013 áætlun fyrir 2014-2015
- Mynd 23. Meðalverð á hótélherbergi
- Mynd 24. Tekjur á hvert hótélherbergi (RevPar)
- Mynd 25. Þróun á fjölda starfsleyfa og fjölda ferðamanna um Keflavíkurflugvöll
- Mynd 26. Þróun á fjölda bílaleigubíla
- Mynd 27. Aldurssamsetning bílaleiguflotans
- Mynd 28. Hlutfall tegunda í bílaleigufлотanum
- Mynd 29. Helstu afgjafar bílaleigufлотans
- Mynd 30. Nýskráningar nýrra bíla 1999-2014 og hlutfall bílaleigubíla þar af
- Mynd 31. Hversu mörg ár hefur fyrirtækið verið í rekstri?
- Mynd 32. Velta á árinu 2014 eftir fjölda ára í rekstri
- Mynd 33. Hvað starfa margir hjá fyrirtækinu?
- Mynd 34. Hver var velta þíns fyrirtækis á árinu 2014? (m.kr.)
- Mynd 35. Velta eftir starfsmannafjölda (m.kr.)
- Mynd 36. Landsvæðaskipting ferðapjónustunnar

- Mynd 37. Velta á árinu 2014 eftir landsvæðum
- Mynd 38. Þróun eiginfjárstöðu 2011-2014
- Mynd 39. Eiginfjárlutfall eftir veltu 2014
- Mynd 40. Hversu stórt hlutfall af veltu þíns fyrirtækis má rekja til þjónustu við erlenda ferðamenn?
- Mynd 41. Meðalvelta eftir árstíma
- Mynd 42. Árstíðabundin velta eftir fjölda starfsmanna
- Mynd 43. Á heildina litið, hversu vel eða illa telur þú að gæða- og öryggismálum sé háttað hjá ferðapjónustufyrirtækjum á Íslandi?
- Mynd 44. Hversu vel eða illa telur þú að staðið sé að opinberu eftirliti með gæða- og öryggismálum á Íslandi?
- Mynd 45. Hefur þitt fyrirtæki hlotið öryggis- og/eða gæðavottun tengda ferðapjónustu?
- Mynd 46. Hversu fylgjandi eða andvíg(ur) ert þú að ferðamönnum (íslenskum sem erlendum) verði gert að kaupa „náttúrupassa“ til að öðlast aðgengi að helstu ferðamannastöðum á Íslandi?
- Mynd 47. Fjárfestingar 2014 og áætlaðar fjárfestingar 2015
- Mynd 48. Áætlaðar fjárfestingar 2015 eftir veltu
- Mynd 49. Hvar liggur fjárfestingaþörfin árið 2015
- Mynd 50. Í hverju felst fjárfestingaþörfin árið 2015
- Mynd 51. Hefur fyrirtækið keypt annað fyrirtæki eða verið keypt af öðru fyrirtæki frá og með árinu 2009?
- Mynd 52. Sameining frá árinu 2009 með hliðsjón af veltu
- Mynd 53. Er fyrirhugað að fyrirtækið kaupi annað fyrirtæki á næstu 12 mánuðum?
- Mynd 54. Áætluð veltuaukning 2015 með hliðsjón af eiginfjárlutfalli
- Mynd 55. Áætluð veltuaukning 2015 með hliðsjón af veltu
- Mynd 56. Veltuaukning 2013-2014 og áætluð veltuaukning 2015-2016

Töflur

- Tafla 1. Heildarfjöldi ferðamanna á árinu 2014
- Tafla 2. Fjöldi ferðamanna eftir þjóðerni 2013-2014
- Tafla 3. Kortavelta eftir þjóðerni
- Tafla 4. Kortavelta eftir útgjaldaliðum (m. kr.)
- Tafla 5. Stærstu bílaleigurnar
- Tafla 6. Aldur fólksbílaflota landsmanna 2013
- Tafla 7. Hlutdeild árgerða í bílaleigufлотanum
- Tafla 8. Helstu tegundir bílaleigufлотans

Lagalegur fyrirvari

Skýrsla þessi er tekin saman af Greiningu Íslandsbanka hf.

Upplýsingar í skýrslu þessari eru upprunnar frá innlendum og erlendum upplýsinga- og fréttaveitum, sem taldar eru áreiðanlegar, ásamt opinberum upplýsingum, eigin úrvinnslu Greiningar og mati á hverjum tíma. Upplýsingarnar hafa ekki verið kannaðar sjálfstætt af Íslandsbanka og ábyrgist bankinn ekki nákvæmni upplýsinganna, áreiðanleika eða réttmæti þeirra. Skoðanir höfunda geta breyst án fyrirvara og ber Íslandsbanka ekki skylda til að uppfæra, lagfæra eða breyta skýrslunni við breyttar forsendur.

Skýrslan er einungis birt í upplýsingaskyni og skal því ekki litið á hana sem ráðleggingu/ráðgjöf um að ráðast eða ráðast ekki í tiltekna fjárfestingu eða tilboð um að kaupa, selja eða skrá sig fyrir tilteknum fjármálagerningum. Íslandsbanki og starfsmenn bankans bera ekki ábyrgð á viðskiptum sem kunna að vera gerð á grundvelli þeirra upplýsinga sem fram koma í skýrslunni. Þeim aðilum sem hafa hug á viðskiptum er bent á að leita sér sérfræðilegrar ráðleggingar og kynna sér vel hina ýmsu fjárfestingarkosti sem í boði eru. Fjárfestingum fylgir ávallt fjárhagsleg áhætta og ber m.a. að hafa í huga áhættu vegna alþjóðlegra fjárfestinga og gengisflöks gjaldmiðla. Fjárfestingamarkmið og fjárhagsstaða fjárfesta er mismunandi. Bent skal á að árangur í fortíð er ekki trygging um árangur í framtíð.

Skýrslur og aðrar upplýsingar sem berast frá Íslandsbanka eru einungis ætlaðar til einkanota.

Hvorki má afrita efnið, vitna í það né dreifa því, í heild eða að hluta, án skriflegs leyfis frá Íslandsbanka.

Skýrsla þessi er stutt samantekt og ber ekki að líta svo á að í henni sé að finna allar tiltækar upplýsingar um þau viðfangsefni sem hún fjallar um.

Eftirlitsaðili: Fjármálaeftirlitið (www.fme.is).

Bandaríkin

Skýrslu þessari eða afritum hennar má ekki dreifa í Bandaríkjunum eða til viðtakenda sem eru bandarískir ríkisborgarar í andstöðu við takmarkanir sem kveðið er á um í bandarískum lögum. Dreifing skýrslunnar í Bandaríkjunum kynni að teljast brot á þeim lögum.

Kanada

Upplýsingarnar í skýrslu þessari eru ekki ætlaðar til dreifingar eða útbreiðslu með neinum hætti í Kanada og því ber ekki að líta á þær sem fjármálaráðgjöf eða ráðleggingu um fjárfestingar í skilningi kanadískra verðbréfalaga.

Önnur lönd

Lög og reglugerðir í öðrum löndum kunna einnig að takmarka dreifingu skýrslu þessarar.

Frekari upplýsingar varðandi efni Greiningar Íslandsbanka má finna á vefsíðunni: <http://islandsbanki.is>

